RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919. Första kammaren. Nr 32.

Lördagen den 3 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 26 och 27.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om spritdrycksaccis m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

I detta betänkande hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1) med förklarande att det med Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 109, framlagda förslaget till förordning om spritdrycksaccis icke kunnat oförändrat bifallas, antaga utskottets vid betänkandet såsom bilaga fogade förslag till förordning om spritdrycksaccis;

2) antaga Kungl. Maj:ts i betänkandet införda förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel;

3) anse de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna

I: 153, av herr C. G. Ekman m. fl.,
II: 337, av herr Sävström m. fl. och
II: 339, av herr Andersson i Milsmaden m. fl. ävensom motionen
I: 97, av herr Ljunggren

besvarade genom vad utskottet under 1) och 2) hemställt; samt

4) anse den i anledning av propositionen väckta motionen I: 150 av herr Tham, besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt.

I motionerna I: 153, II: 337 och II: 339 hade hemställts, att Kungl. Maj:ts proposition nr 109 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr *Ljunggren* hade i motionen I: 97 hemställt, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar — skärpning och fullföljande av progressionen — i förordningen den 1 juli 1918 om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1919, varigenom ett belopp av 12 mil-

joner kronor utöver av Kungl. Maj:t beräknade komme att uttagas för år 1919 eller det högre belopp, som kunde anses erforderligt för uppgörande av tilläggsstaten för år 1919 utan tillgripande av ifrågasatt spritaccis.

I motionen I: 150 hade förordats viss ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i Kungl. Maj:ts förslag till förordning om spritdrycksaccis.

Enligt en vid föreliggande betänkande fogad reservation hade herrar *Rosén*, *Jonsson* i Hökhult, *Eliasson*, *Olsson* i Ramsta och *Lövgren* i Nyborg, på anförda skäl yrkat, att utskottet skulle hemställa, att förevarande proposition nr 109 icke måtte av riksdagen bifallas.

Därjämte hade reservationer avgivits av herrar *Ollas A. Ericsson* och *Wijk*, vilka dock ej antytt sina meningar.

I fråga om sättet för betänkandets föredragning yttrade

Herr Boman: I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 33 hemställes,

att detsamma måtte företagas till avgörande på det sätt, att de däri behandlade förordningsförslagen vart för sig föredragas, förslaget till förordning om spritdrycksaccis, där så erfordras, paragrafvis, med promulgationsstadgande samt ingress och rubrik sist;

att sedan båda förordningsförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställanden föredragas;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet;

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres; samt

att för den händelse något av förordningsförslagen kommer att i sin helhet eller i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis.

Utskottets förslag till förordning om spritdrycksaccis.

1 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

1 mom. För spritdrycker, som utminuteras eller utskänkas, skall, där ej annat föranledes av stadgandet i 2 mom., upptagas en särskild avgift, benämnd spritdrycksaccis.

2 mom. Vid utminutering till den, som förvärvat rätt att inköpa spritdrycker före ingången av det löpande kalenderkvartalets sista månad, utgöres ej spritdrycksaccis, om inköpsrätten erhållits

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

före ingången av kvartalets andra månad, för de *tre* första liter och i annat fall för *de två första* liter, som under kvartalet *försäljas* till honom.

Herr Rosén: Herr talman! Till täckande av en beräknad brist å 1919 års tilläggsstat har Kungl. Maj:t föreslagit uttagandet av en spritdrycksaccis. Denna accis skulle enligt herr finansministerns beräkningar inbringa 20 miljoner kronor. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle två liter spirituosa per kvartal vara accisfria. Utskottet har ändrat detta så, att tre liter skulle vara fria, medan därefter skulle utkrävas en accis i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, det vill säga fem kronor för den fjärde, tio kronor för den femte och tjugo kronor för den sjätte och var och en av följande litrar. Någon utredning från utskottets sida, huruvida man efter denna ändring skall kunna få in det beräknade beloppet 20 miljoner kronor föreligger icke. Man har icke ens brytt sig om att taga hänsyn till att inom åtminstone två kontrollområden i landet ingen accis kommer att utgå, enär inom de båda åsyftade områdena den högsta tillåtna kvantitet, som får utskänkas, uppgår till en liter per månad. Hela den kvantitet, som där kommer att utskänkas, blir således accisfri.

Jag kan icke giva min röst för det föreliggande förslaget av det skälet, att förslaget strider emot 1913 års beslut om statens frigörande från ekonomiskt beroende av rusdrycksmedel. Enligt min åsikt kommer det att göra ett mycket dåligt intryck ute i landet, om statsmakterna gång efter annan kringgå sina egna lagar. Vidare hyser jag den uppfattningen, att, om denna spritdrycksaccis införes, den mycket omtalade lönnbränningen kommer att tilltaga. Det är icke alla, som hava råd att betala 24 kronor 75 öre för en liter brännvin. Det är sannolikt, att dessa personer komma att skaffa sig sprit på andra vägar. Det kanske bör upplysas, att den person, som tager ut hela det kvantum spirituosa, som han har rätt till, kommer att få betala 878 kronor per år för brännvin. Produktionskostnaden för brännvinet är för närvarande omkring 35 öre per liter, skulle jag tro, och Amerika bjuder ut stora kvantiteter brännvin för 25 öre per liter. Då svenska staten nu skulle taga 24 kronor 75 öre för varje liter, måste jag beteckna detta såsom ett ovärdigt gulascheri, som jag för min del på det bestämdaste motsätter mig.

Herr talman, jag yrkar avslag på det föreliggande förslaget.

Herr Boman: Herr greve och talman, mina herrar! Då Kungl. Maj:t framlade propositionen om spritdrycksaccis, omnämnde föredragande departementschefen, vilka svårigheter som vore förenade med att under löpande budgetsår uttaga en mera betydande extra beskattning. Så har ju skett i fjol i form av tilläggsskatt, men det möter stora betänkligheter, då inkomstskatten nu skall omläggas. Herr statsrådet framhöll vidare, att det syntes honom lämpligast att uttaga det erforderliga beloppet genom beskattning av någon överflödsvara och bland sådana var ju brännvinet den, som lättast skulle åstadkomma ett så stort belopp. Att en skatt i denna riktning skulle stå i strid

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

med 1913 års beslut om statsverkets rusdrycksfond, tror jag icke är riktigt, då därvid förutsättes, att medel ur rusdrycksfonden skulle under särskilda omständigheter få användas även för andra sociala ändamål, och det är ju uppenbart, att större belopp än här ifrågavarande 20 miljoner kronor måste anses vara av natur att få tillgodoses ur rusdrycksfonden.

Den föregående ärade talaren framhöll vidare, att det icke funnes någon utredning om att utskottets förslag skulle komma att inbringa erforderligt belopp. Detta är nog sant, men någon sådan utredning finnes icke heller i Kungl. Maj:ts proposition, och skälet torde vara det, att man nog ansett sig snarare ha att vänta, att skatten skulle inbringa ett större belopp än behövliga 20 miljoner än ett mindre. Jag sluter detta av herr statsrådets uttalande, där han förutsätter, att den tredje litern, den med 20 kronor accispliktiga, endast skulle få utlämnas efter särskild prövning. Jag tror icke, att utskottet har gjort något i fråga om skatteresultatet vådligt, då det gjort ytterligare en liter accisfri. Nog komma erforderliga 20 miljoner kronor att inflyta, även om i landet finnas ett par brännvinsbolag, som genom särskilda restriktioner hava minskat den försäljning, som de hava tillåtelse till.

Om jag sålunda i huvudsak icke haft något emot att ansluta mig till införandet av spritdrycksaccis, så har jag däremot icke kunnat gå med på det sätt, på vilket denna är avsedd att uttagas i enlighet med bevillningsutskottets förslag, och jag har i en avgiven reservation i korthet angivit de skäl, som därvid för mig varit bestämmande. Utöver vad som där förekommer skall jag emellertid yttra något.

Det starkaste skälet för mig att intaga en särskild ståndpunkt har varit övertygelsen, att uttagandet av en så hög beskattning skulle komma att med nödvändighet leda till att lönnbränneriet och användandet av surrogat skulle komma att fortgå och befordras. Att detta däremot åtminstone så småningom skulle upphöra, om varan vore tillgänglig till rimligt pris, sluter jag därav, att före kristiden lönnbränneriet ju praktiskt taget var okänt i vårt land, och att denaturerad sprit ytterst sparsamt användes till dryck och detta endast av olyckliga, ganska djupt sjunkna individer. I början av kristiden, då restriktionssystemet tillämpades, fann sig också allmänheten i de förhållanden, som rådde, till följd av den övertygelsen, att det var oundvikligt, men i samma mån som den uppfattningen vann insteg, att det egentligen är ett onödigt hinder, som gör, att man icke kan erhålla denna vara, tillgrepos lagstridiga medel för att få brännvin, och vi hava hört redogörelse för huru strax före påsk i de större städerna förhållanden härutinnan förekommit i bedrövligt stor utsträckning. På landsbygden låter detta sig nog icke så lätt påvisas i någon polisstatistik, men att missförhållanden finnas även där, torde den, som har kännedom om förhållandena i landsbygden, kunna ganska bestämt vitsorda, och det värsta av allt är, att vid sidan av denna olagliga trafik undergräves den rättsuppfattning, som borde finnas, att det är förkastligt att bryta emot lagarna.

Detta är en följd av den myckna kristidslagstiftning, som har förekommit och som måhända måst förekomma, men denna följd är

icke desto mindre djupt beklaglig. Jag tror emellertid, att man icke skall döma de personer alltför hårt, som i fråga om brännvinet icke döma så strängt, ty liknande förhållande förekommer i alla kretsar, att rättsuppfattningen angående förseelser icke är densamma, som den har varit.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

Jag vill erinra om ett typiskt fall. Strax före påsk, då det rådande transportförbudet å smör upphävdes, hade en lång tid på alla större restauranger i Stockholm och landsorten serverats smör, och åtminstone den sista veckan före upphävandet av förbudet fanns till och med tillgång på sådant i riksdagens egen restaurang. Ingen riksdagsman tvekade att där intaga det och de resonnemang, som fördes å ena sidan av dem, som förtärde det olagligt införda smöret — jag förmodar, att ingen trodde, att det var sålt till maximipris — och å andra sidan dem, som förtärde brännvinet, skilja sig väl icke allt för mycket från varandra. De lydde väl ungefär så: varan finnes, den är begärlig. Kanske riksdagsmannen vidare sade: lagstiftningen om transportförbud behöver ej längre upprätthållas. Och den, som förtärde brännvin, kanske använde i stället uttrycket: lagstiftaren är ju ej alltför vis.

Olyckligtvis äro vi nog tvungna att hava kvar ännu en del kristidslagar med de sorgliga följder i fråga om den allmänna rättsuppfattningen, som de, enligt min uppfattning, föra med sig, men det förefaller mig, som om lagstiftaren borde vara ytterst försiktig, när det gäller att införa ytterligare bestämmelser, som äro ägnade att bevara dessa missförhållanden Och då enligt min uppfattning den form av spritaccisens uttagande, som utskottet förordar, i detta avseende är avgjort sämre än den, som jag reservationsvis föreslagit, med enhetlig skatt och lägre belopp, så vågar jag, när den punkten blir föredragen, framställa yrkande om bifall till min reservation.

För närvarande yrkar jag endast bifall till den nu föredragna punkten.

Greve Lagerbjelke: Herr greve och talman! Jag tillåter mig att, rent principiellt, uttala min tillfredsställelse över såväl att förevarande kungl. proposition framlagts för riksdagen som ock att utskottet i stort sett tillstyrkt densamma. Detta finner jag nämligen åtminstone i viss mån vara ett uttryck för den uppfattningen, att det helt enkelt ej längre går för sig att, utan allvarlig fara för näringslivet, tillgodose ökningen i statens oerhörda skattebehov uteslutande genom direkta skatter; utan att man även måste i större omfattning tillgripa indirekt beskattning, i den mån så efter krigets upphörande åter låter sig göra. Denna uppfattning har under senare år ingalunda gjort sig gällande. Jag vill i sådant avseende erinra om, att statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet så sent som den 27 april förra året i en debatt i andra kammaren angående kommunal provtaxering yttrade bland annat följande: »Det går icke att fortsätta i dessa tider med en skattepolitik, som endast bottnar i indirekta skatter». Dessa ord, vilka på grund av talarens auktoritativa ställning utan tvivel gjort ett visst intryck till skada för den skatte-

Förordningsförslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

politik, som jag nyss förordat, stå emellertid i föga överensstämmelse med statistikens siffror.

Av samtliga direkta och indirekta skatter utgjorde nämligen den direkta skatten år 1906 allenast 28 %, år 1912 hade proportionen ökats till 33 % och år 1916 till 56 %. Åren 1917 och 1918 stodo motsvarande siffror 80 och 81,5 %; men äro dessa siffror till följd av de exceptionella förhållanden icke fullt jämförbara med de förra.

Den indirekta skatten utvisade motsvarande, starkt sjunkande procenttal: år 1906 72 %, år 1912 67 %, år 1916 44 %, år 1917 20 % och förra året 18,5 % av den samfällda skatteuppbörden.

Den direkta skatten visar även i förhållande till budgeten i dess helhet en alltjämt fortgående och starkt växande stegring: densamma utgjorde år 1906 17,4 % av hela budgeten, år 1912 24 %, år 1916 43,1 %, år 1917 66,8 % och år 1918 79,5 %.

Under förra året uttogos av staten i direkta skatter 598,524,000 kronor, mot i riksstaten beräknade 203,734,000 kronor, samt i indirekta skatter 135,684,000 kronor, mot i riksstaten beräknade 161,255,000 kronor eller tillhopa 734,208,000 kronor.

I kommunalskatter utgingo 220,000,000 kronor, i landstingsskatt 25,000,000 kronor, sålunda i stats-, kommunal- och landstingsskatter tillhopa 979,208,000 kronor.

Lägges härtill, att under samma år statens fonderade skuld ökats med 88,000,000 kronor och tillfälliga skuld med 419,000,000 kronor, i fråga om vilket senare belopp en viss reservation dock måste göras för omföring m. m., samt att kommunerna, oberäknat upptagna tillfälliga lån, emitterat obligationer till ett belopp av 69,000,000 kronor, skulle sålunda stat, kommuner och landsting landstingslånen oräknade, hava 1918 i skatter och lån uttagit cirka 1,555,208,000 kronor.

Det synes mig uteslutet, att dessa krav kunnat jämte dem, som ställas av handel, industri och, på grund av kända förhållanden, jämväl utlandet, tillgodoses av landets sparmedel. Vid sådant förhållande har det ej kunnat undvikas, att bland annat sedelpressen fått tillgripas med därav följande olyckliga höjning av prisnivån. Riksbankens utelöpande sedelmassor ökades jämväl nämnda år med 271,000,000 kronor.

Dessa av mig nämnda siffror angående kraven från det allmänna i skatter och lån erhålla en viss, ej alltför god belysning, om de sammanställas med några siffror angående kapitalbildningen 1918. Sparbankernas insättare ökade visserligen sina tillgodohavanden med 100 miljoner och postsparbankens med 9,9 miljoner kronor eller tillhopa 109,9 miljoner kronor. Å andra sidan minskades dock allmänhetens tillgodohavanden hos privatbankerna med icke mindre än 187,1 miljoner kronor, vadan allmänhetens tillgodohavande hos banker och sparbanker minskades med 77,2 miljoner kronor.

I jämförelse med skatte- och lånesiffrorna verka ej heller bolagssiffrorna alltför storartade. År 1918 inbetalades visserligen enligt gjorda anmälningar i nya bolag och ökning av aktiekapitalen i det närmste 1,200 miljoner kronor eller närmare sagt 1,197 miljoner kro-

nor; men det är att märka, att en avsevärd del av detta belopp måste avräknas såsom endast omvandling av gamla värden m. m.

Det är nu också så, att den forna relativt stora inkomsten av de indirekta skatterna ej synas, åtminstone under de närmare åren, kunna ersättas av inkomsterna av statens affärsdrivande verk.

Om man jämför inkomsterna av statens affärsverksamhet med budgetens totalbelopp, finner man, att statens affärsverksamhet år 1906 bidrog till statsinkomsterna med 29 %, år 1912 med 23,6 %, år 1916 med 20 %, år 1917 med allenast 15 %; alltså stadigt sjunkande siffror.

Förra året var resultatet ändå sämre; då uppstod nämligen i stället för en i budgeten beräknad behållning å rörelsen i sin helhet av något över 60 miljoner kronor en brist av 5,856,229 kronor. Vid det förhållandet att för statens affärsverksamhet vid nämnda års början var disponerat ett bokfört kapital av 1,317,023,283 kronor och vid dess slut ett kapital av 1,667,585,273 kronor, har sålunda i procent av det under året i medeltal disponerade kapitalet uppstått en förlust av 0,43 %.

Beträffande resultatet av statens affärsverksamhet under innevarande år vill jag inskränka mig till att framhålla, att medan i budgeten statens järnvägars debet och kredit beräknats gå jämt ihop, man i stället, enligt vad som uppgives, kan förvänta en brist av minst 80 miljoner kronor.

De siffror, som jag nu anfört angående statens affärsverksamhet, synas mig icke tala för ett utsträckt förstatligande av enskilda järnvägar eller socialisering i övrigt av produktionsmedlen, och det så mycket mindre som ett stort antal av landets privata järnvägar under 1918 ej blott gått med god vinst utan även lämnat ett avsevärt bättre resultat i jämförelse med näst föregående år.

I detta sammanhang kan jag icke annat än framhålla, att all anledning finnas att antaga, att industrien, som under de senaste åren bidragit med huvudparten av de direkta skatterna, i stort sett står inför en minskning av inkomsterna med därav följande minskning i skatteförmågan. Jag syftar härvid bland annat, på det förestående införandet av 8-timmarsdagen. Härigenom måste nämligen produktionskostnaderna ökas och, åtminstone för den närmaste framtiden, produktionen försvåras och minskas. Då detsamma mer eller mindre gäller i fråga om all övrig näringsverksamhet, är för framtiden sparsamhet med allmänna medel än ytterligare av behovet påkallad.

Till sist, herr greve och talman, får jag uttala mig för behovet av en väl ordnad finansstatistik, och att den statistik, som upprättas, göres för allmänheten mera tillgänglig än nu är fallet. De siffror, som jag förut anfört angående statens affärsverksamhet under förra året, äro delvis hämtade från statistiska tablåer, som till belysning av statens affärsverksamhet m. m. på grund av provisoriska uppgifter från vederbörande ämbetsverk i mars 1919 sammanställts av statskontorets riksbokslutsbyrå. Denna sammanställning har jag mera av en slump bekommit. Intresset för och insikten i ekonomiska frågor

Förordnings-förslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

äro i allmänhet här i riket bedrövligt små. Mycken upplysningsverksamhet behöves för att väcka och öka dessa.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! I egenskap av motionär i föreliggande fråga ber jag få säga några ord.

För några dagar sedan uttalade en stockholmstidning, Nya dagligt allehanda, i en resumé över riksdagsarbetets fortgång den meningen, att bevillningsutskottet vore riksdagens »sorgebarn» i vissa avseenden, och hänförde detta alldeles uppenbart till det sätt, varpå bevillningsutskottet under innevarande år blivit lett. Dagen efter den, då detta uttalande var synligt, korrigerade emellertid tidningen i fråga sitt uttalande. Den förklarade, att det behövde fullständigas och beriktigas och att det visst icke var så dåligt ställt med bevillningsutskottet, som den själv dagen förut hade påstått, utan att det tvärtom inträffat, att den ledning, som man i utskottet erhållit, visat sig hava goda arbetskvalifikationer, hava kunnat med lätthet sätta sig in i frågorna, hava rapphet och arbetsförmåga, och att sålunda bevillningsutskottet i stort sett blivit lett på ett synnerligen bra sätt.

Vad hade inträffat mellan de båda dagar, då tidningen gav åt ett utskott och dess verksamhet två varandra så diametralt motsatta betyg? Man kanske får en förklaring därtill, när man här får meddelande om, att det är efter begäran därom från utskottets ledamöter, man korrigerat det tidigare uttalandet. Och jag undrar, om man icke dömer riktigt, om man säger, att denna förändrade uppskattning sammanhänger med de resultat, vartill bevillningsutskottet kommit under innevarande år vid behandling av frågor av samma art som den nu föredragna.

Om man ser på bevillningsutskottets arbetsresultat för innevarande år ur nykterhetssynpunkt, så ber jag få erinra om att detta utskott för det första avstyrkt ett förslag om att sätta hinder för att öl- och bryggerinäringen i dess gamla form ånyo skulle kunna uppträda på samma sätt som förut. Bevillningsutskottet har vidare hemställt om att det hittills existerande förbudet för försäljning av alla ölsorter på lägerplatserna skulle bortfalla. Bevillningsutskottet har än mera hemställt om att tvånget att vid kringförande av samtliga ölsorter på landsbygden medföra forsedel för alla dylika drycker skulle upphöra. Bevillningsutskottet har också hemställt, att den rätt, som ännu enligt gällande lag tillkommer brännvinsbolag, och som de nu äro oförhindrade att utöva, nämligen att som villkor för tillståndsrättighet bestämma, var tillståndsinnehavare har att verkställa sina ölinköp, skall borttagas. Ytterligare i dagens förslag hemställer utskottet, att statens ekonomiska beroende av rusdryckerna, vilket beroendes avvecklande riksdagen förut varit med om att begära, ånyo skulle i väsentlig grad ökas. Man behövde blott höra den senaste talaren då han betecknade det i dag föreliggande förslaget såsom inledningen till en fortgående utveckling av skatter av den art, som nu är i fråga, för att man skall

förstå, hur mycket verkligt allvar det ligger i talet, att man här blott har att göra med en tillfällig skatt under exceptionella förhållanden, vilken sedan icke skulle återkomma. Tvärtom var hans huvudmotiv, att detta är en ny väg till indirekt beskattning, som under nuvarande förhållanden är påkallad och önskvärd.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

Vid nästa punkt på föredragningslistan har slutligen samma bevillningsutskott hemställt, att det privatekonomiska intresset i rusdryckshanteringen, i fråga om vilket man tidigare i riksdagen i gällande lagstiftning angivit, att det vore önskvärt, att det fullständigt elimineras bort ur denna hantering, skulle i dess mest farliga former ånyo — därest det förslaget vinner bifall — bli förbundet med önskemålet en fortsatt och utvecklad spritdryckshantering.

Jag skulle icke alls finna det förvånande, om den ledamot på Kronobergsbänken, som tidigare haft sitt namn under bevillningsutskottets förslag i de tiderna, då varje förslag på nykterhetsområdet måste för att bli godkänt, innebära ett nytt beskärande av rusdryckshanteringen i dess olika former och ett förminskande av dess möjligheter — om han, säger jag, skulle gnugga sig i ögonen av förvåning, då han ser, med vilket resultat man inom bevillningsutskottet nu realiserar programmet: »Fram emot förbudet!»

I det föreliggande förslaget har man såsom en ovillkorlig förutsättning för dess genomförande från regeringens sida yttrat, att det vore nödvändigt, att en spritaccis så inrättades, att den individuella kontrollen »ej hindras eller slappas», samt att »statsverkets ekonomiska frigörelse från rusdrycksinkomsterna ej hämmas eller försenas». För mig är det fullständigt obegripligt, huru man skall kunna göra gällande, att ett förslag sådant som det föreliggande icke skall försvaga den individuella kontrollen, de individuella restriktionerna på detta område, och huru det skall kunna undgå att slappa denna kontroll och försvåra tillämpningen av dessa restriktioner. Redan den omständigheten exempelvis, att inköp av större kvantiteter kommer att medföra en så stark prisökning, kommer väl i stället alldeles uppenbart att peka på den utvägen såsom lämplig, att i familjer, där blott en person förut är anmäld såsom köpare, även andra medlemmar, som äro av den ålder, att de kunna anmäla sig såsom köpare, också registreras såsom sådana, för att familjen skall kunna köpa billigare sprit i större omfattning, även om de, som sålunda bliva anmälda såsom köpare, icke hava för avsikt att själva bruka spriten i någon form. Detta kommer också att medföra, att andra i det nuvarande restriktionssystemet uttalade principer, såsom den, att man vid försäljning vet, till vilken man säljer och huru mycket man säljer, blott bli döda bokstäver, och att överflyttandet från den synlige köparens hand till andra, de verkliga konsumenterna, kommer att tilltaga i synnerligt ökad utsträckning. Och huru man skall kunna göra gällande, att statsverkets ekonomiska frigörelse från rusdrycksinkomsterna icke hämmas eller försenas genom ett bifall till detta förslag, förstår jag icke. I detta avseende skall jag be att såsom meningsfrände till mig få åberopa en man, som

Förordnings-förslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

jag förmodar att regeringen eljes lyssnar till, då det gäller att taga position till frågor av denna art, nämligen statssekreteraren i finansdepartementet herr Sandler. Då förslag om en liknande accis förelåg vid 1916 års riksdag, uppträdde herr Sandler, då ledamot av andra kammaren, och yttrade följande: »Jag vill för min del gärna medgiva, att man med denna läggning av förslaget har lyckats att komma undan några av de formella erinringar, som man från början måste göra gentemot det kungl. förslaget i det hänseendet, att det innebar ett upprivande av 1913 års riksdags beslut. Emellertid har jag för mitt vidkommande icke kunnat bliva övertygad om, att man med dessa ändringar har lyckats avhjälpa de reella betänkligheter, som måst resa sig mot detta förslag. Jag måste se saken så, att i verkligheten kommer man faktiskt att genom förslagets antagande öka statens beroende av rusdrycksmedlen.» Det gällde då ett mycket mindre belopp, än det nu är fråga om. — »Man skall», fortsatte herr Sandler, »uti detta sammanhang inte tala om, att det här är fråga om en tillfällig skatt för ett exceptionellt ändamål. Det framgår redan av utskottets betänkande, att man där räknar med att, sedan denna skatt en gång är införd, den också kommer att bli kvar. Å andra sidan befarar jag för min del, att det kommer att gå på enahanda vis även i fråga om dessa skattemedels användning. Utskottet förordar ju visserligen den metoden, att man skall stoppa in dessa medel i rusdrycksmedelsfonden och sedan genom ett särskilt tilfälligt anslag ta ut dem därifrån. Nu tror jag», fortsatte talaren, »att hur mycket man än vill skriva om, att man avser detta anslag för ett alldeles speciellt tillfälligt ändamål, så lär man icke kunna undvika att, sedan man väl har slagit in på denna väg, det blir en ofantligt stark frestelse även för kommande riksdagar att fortsätta på samma väg, då det gäller att uppgöra måhända ännu svårare budgeter än detta års. Ty tillfälliga ändamål, ändamål, som man kan kalla för tillfälliga, lära väl alltid komma att framträda, men dock av den natur, att deras tillgodoseende är ett oavvisligt behov. Under sådana omständigheter blir ju den reella innebörden den, att man för behov, till vilka riksdagen känner sig förpliktad att anvisa medel, använder dessa från rusdryckshanteringen kommande medel, uttagna genom en ny skatt, i stället för att till dessa ändamål anvisa medel, som influtit genom andra skatteutvägar.

Under sådana förhållanden kan jag», hette det vidare, »icke komma till annat slut, än att detta förslag, även uti den form det nu fått av utskottet, icke bör av riksdagen antagas.» Ord för ord kan jag instämma med herr Sandler i det uttalandet, som, såvitt jag förstår, är fullt ut lika tillämpligt på dagens situation som det var på 1916 års fråga. Jag tror, att det, som då yttrades, fortfarande har full giltighet.

Således: det föreliggande förslaget brister enligt mitt förmenande i båda de avseenden, på vilka regeringen pekar såsom nödvändiga förutsättningar för förslaget. Det kommer att hindra och förslappa den individuella kontrollen, och statsverkets ekonomiska

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

frigörelse från rusdrycksinkomsten kommer därigenom delvis att elimineras.

Om jag från denna erinran gentemot bevillningsutskottets och regeringens hållning i allmänhet i denna fråga går över till det föreliggande förslaget och ser på det formellt och sakligt, så måste jag säga, att jag har svårt att förstå, huru man i bevillningsutskottet kunnat acceptera detsamma. Jag har exempelvis ofta från den sida, där man särskilt är förslagets anhängare, från högersidan, tidigare hört många och långa klagomål över att kontrollstyrelsen fått en alltför stark ställning, att styrelsen har en för långt gående maktbefogenhet, och att det är nödvändigt att beskära dess dominerande ställning över rusdryckshanteringen. Men i förevarande förslag har man utan ett ords erinran accepterat exempelvis bestämmelsen om, att kontrollstyrelsen äger genom lämpliga viten tillhålla de enligt styrelsens mening försumlige, att uppfylla vissa skyldigheter. Således har kontrollstyrelsen tilldelats domstols befogenhet att genom lämpliga viten påverka den, som kontrollstyrelsen *anser* icke uppfylla sin skyldighet, en utsträckning av maktbefogenheten, som jag har svårt att förstå, att man lämnar åt ett administrativt verk. Och detta sker utan ett ord av protest från dem, som eljest klaga över, att kontrollstyrelsen har en alltför dominerande ställning på detta område.

I 4 § stadgas vidare i fråga om vitsordande av de myckenheter, som äro försålda och för vilka redovisning skall ske månadsvis, att »tjugonde dagen i varje månad skall bolagsstyrelsen till kontrollstyrelsen avlämna av bolagets styrelse på heder och samvete bestyrkt uppgift rörande omfattningen av den utav bolaget under nästföregående månad verkställda försäljning av accispliktiga spritdrycker». Hela styrelsen skall således lämna på »heder och samvete» bestyrkt uppgift i detta hänseende. Men är det möjligt att styrelsens ledamöter, som i många fall äro boende långt fjärran från försäljningsorten och som icke kunna dag för dag följa och kontrollera affären, utan som måste lita på tjänstemäns uppgifter om den saken, kunna lämna sådana på heder och samvete bestyrkta uppgifter? Jag kan mycket väl förstå, att det fordras utdrag ur räkenskaper och förteckningar, och att det skall genom intyg styrkas, vad som är försålt, men här har man för att stärka den kontroll, som man känner vara behövlig på området, föreskrivit, att ehuru styrelsen består av en mängd personer, boende på olika orter, och ehuru dessa icke äro i tillfälle att följa hanteringen och icke kunna veta, om alla underhavande verkligen följt föreskrifterna från deras sida, de ändock skola därom skriva under på »heder och samvete» bestyrkta uppgifter. Dylika krav på området har icke föreslagits av nykterhetskommittén, som man ju eljes betecknar såsom fanatisk och orimligt fordrande. Men man synes kunna acceptera vad som helst, då man skall ordna den underliga företeelse, som hela denna accisbestämmelse blir då den skall tillämpas, på sätt nu är föreslaget.

Går jag så till motiveringen, måste jag säga, att jag har ytterst svårt att förstå, vad utskottet menar med det som väl skall vara

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

egentligen vägledande för utskottets uppfattning på denna punkt. Utskottet yttrar, att av den förut meddelade redogörelsen för departementschefens motivering framgår, att departementschefen i spritdrycksaccisen velat se »en beskattning av överflödsvaror». »Det synes», och här kommer, tycker jag, det märkliga, »vara ur denna synpunkt departementschefen funnit sig böra frångå den bestämmelsen i det ursprungligen uppgjorda förslaget, enligt vilken för varje accispliktig liter skulle erläggas 20 kronor, och i stället föreslå accisen för den första litern till 5 och för den andra till 10 kronor samt först för den tredje och därefter följande litrar till 20 kronor.» Sålunda: den omständigheten, att det här gäller en överflödsvara, skulle enligt utskottets mening föranleda departementschefen att frångå en skatt av 20 kronor för varje liter och sänka skattekravet till lägre belopp. Och så säger utskottet: »Det har synts utskottet ur samma synpunkt kunna vara skäligt att även något öka den accisfria mängden.» För mig hade det varit naturligt, om man resonerat tvärtom, eller så, att därför att det är en överflödsvara, finner man sig kunna lägga på en högre skatt. Men här säger man: därför att det är en överflödsvara, minskar man skattekravet till lägre belopp — samtidigt som man får höra sådana statsfinansiella jämmerrop, som greve Lagerbielke nyss uttalade. Jag tror knappast, att finansministern kan vara tacksam mot utskottet, som beträffande honom gör gällande, att en sådan tankegång varit ledande också för hans åtgärder på detta område!

Jag kan nöja mig med detta i nu ifrågavarande avseende. Men jag ber att få säga några ord särskilt om herr Bomans reservation, som också företer ett märkligt drag. Han meddelar, att han helst skulle önskat, »att denna extra beskattning så som var fallet med den under åren 1917 och 1918 utgående spirituosaaccisen icke drabbade renat egentligt brännvin». Varpå han fortsätter: »Då emellertid ett yrkande, som jag härom framställt inom uaskottet, mötts av det meddelande att hinder härför skulle finnas i internationella avtal, har jag måst avstå från fullföljd av detta yrkande.» Det skulle vara mycket intressant att veta — och det måste vara rimligt, att riksdagen begär att få veta — vilka internationella avtal som i detta avseende reglera våra åtgärder på hithörande område. Jag känner i någon mån de avtal, som jag trott skulle vara de enda, som kunde öva inflytande på dessa omständigheter. Det är konventionen med Spanien av den 27 juni 1892, det är handels- och sjöfartstraktaten med Frankrike av år 1901, modifierad 1902 och med därtill fogat så kallat amendement av den 2 december 1908 samt handelstraktaten med Tyskland av den 2 maj 1911, som nu förlängts att gälla till den 31 december 1920. Men så vitt jag kan finna, kan ur ingen av dessa traktater åberopas bestämmelser, som skulle hindra oss att på det område som här är i fråga, vidtaga de åtgärder, vilka vi kunna finna vara riktiga och lämpliga. Och jag måste därför anhålla om upplysning, huruvida här föreligger andra åtminstone för riksdagens flertal okända bestämmelser, som skulle öva inflytande på våra åtgöranden på hithörande område.

Jag ber slutligen att få säga, att jag blev något förvånad, då

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

jag åhörde herr Bomans yttrande. Visserligen har man nödgats — och det tror jag alla kunnat konstatera — huru demoralisationen i rättsuppfattning på detta område gripit omkring sig, och huru exempelvis i den offentliga diskussionen, överträdelser på detta område betecknas såsom naturliga och av de olidliga förhållandena betingade samt ur dessa synpunkter förlåtliga, överträdelser mot vilka man egentligen icke hade något att erinra. Men att det också från denna plats skulle betecknas såsom begripligt och icke alls så särskilt klandervärt egentligen, att man begår överträdelser på detta område, det trodde jag icke skulle förekomma. Jag trodde, att man i stället här kunde vara enig om att det enda, som kan godkännas på detta område, är att rättsmedvetandet vakar över att det, som är lag, också får vara lag, och att folket ställer sig till efterrättelse vad deras egna representanter, utsedda på det sätt, som numera sker, genom lagstiftnigen anvisa vara riktigt och för det hela lämpligt.

Jag tror för övrigt, och det ber jag att få säga gent emot greve Lagerbjelke, att om man är bekymrad — och jag tror att det finns skäl att vara det — för den ekonomiska utveckling, som förestår här i landet, och man sålunda vill göra gällande, att man här behöver förfara både varsamt, då det gäller utgifter, och klokt och rättvist, då det gäller att skaffa staten inkomster, så tror jag att den utväg som i det föreliggande betänkandet förordas är den sämsta möjliga ett folk kan tillgripa, även om det är i skattenöd. Jag tror icke att man stärker ställningen genom att ackordera med folklasterna eller att förfara så som den katolska kyrkan förfarit vid sin avlatshandel. Men att så handla tror jag icke är klokt eller i längden hållbart att följa. Jag tror, att det är riktigt, som motionärerna säga, att bifall till förslag sådana som det nu ifrågavarande »endast äro ägnade att förrycka utvecklingen och att avlägsna statsekonomiens vårdare från å ena sidan tillämpandet av nödvändig sparsamhet och å andra sidan en sund, på verklig skattekraft grundad skatteuttagning». Och då jag hyser den uppfattningen, tillåter jag mig, herr talman, att hemställa om avslag på såväl propositionen som utskottets betänkande.

Herr Forssman: Herr greve och talman, mina herrar! Ingressen till den siste ärade talarens anförande var ju, för oss alla antager jag, överraskande, men det var ingen angenäm överraskning. Den ärade talaren omnämnde hurusom för en vecka sedan i en huvudstadstidning grava beskyllningar gjordes mot bevillningsutskottet, enkannerligen dess ordförande, för dess försening av riksdagsarbetet. Detta yttrande gjorde på mina meningsfränder och mig ett mycket sorgligt och ledsamt intryck, därför att vi ansågo, att uttalandet gjorde bevillningsutskottets ärade herr ordförande mycket orätt. Vi ha under denna riksdag lärt känna vår ordförande som en intelligent, skicklig och arbetsam man, vilken på ett utmärkt sätt leder bevillningsutskottets förhandlingar. Det är sant, att på den grund en hemställan av en av oss gjordes till vederbörande tidnings redaktör att beriktiga ett tidningens uttalande i föregående nummer. Men, herr Ekman, det är icke sant, att denna hän-

Förordningsförslag rörande sprittdrycksaccis. (Forts.)

vändelse skedde därför, att utskottets ordförande gått våra ärenden vare sig i ena eller andra fallet, och jag tillåter mig att betecknna såsom otillständigt, att man från första kammarens talarstol riktar sådana beskyllningar mot kamrater i kammaren, även om de skulle höra till ett annat parti än vederbörande talare själv.

Om jag så övergår till sakfrågan, har ju detta lagförslag tillkommit av statsfinansiella skäl. Finansministern förklarade under remissdebatten, att han ovillkorligen behövde dessa 20 miljoner kronor, och att han icke visste någon annan utväg att skaffa sig dem än denna, och han sade: »kunna herrarna skaffa dem på annat sätt, så mycket gärna för mig». Bevillningsutskottet har icke sett någon annan utväg möjlig att åstadkomma dessa 20 miljoner. Herr Ljunggren har visserligen framkommit med ett annat förslag att åstadkomma dem. Han har föreslagit, att från krigskonjunkturskatten, som för 1918 skulle giva 308 miljoner, men som i budgeten upptages till allenast 300 miljoner, skulle överföras 8 miljoner, och vidare att den extra inkomst- och förmögenhetsskatten skulle skärpas, så att återstående 12 miljoner skulle inflyta. Vad nu beträffar manipulationerna med krigskonjunkturskatten, så inflöt icke denna skatt med högre belopp än 303 miljoner, och det är en offentlig hemlighet, att i kammarrätten ligga massvis med klagomål över påförd taxering, vilka till ganska betydande del anses vinna kammarrättens bifall, så att en reduktion kommer för visso att ske beträffande beloppet. Vidkommande den extra inkomst- och förmögenhetsskatten utgör den redan nu så högt belopp, att det icke går att taga ut mera på den vägen. Återstår då, om man vill få in dessa 20 miljoner, ingenting annat än att gå den väg Kungl. Maj:t föreslagit.

Nu har man mot detta förslag riktat varjehanda anmärkningar. Herr Rosén satte i fråga, om även med bifall till detta förslag 20 miljoner skulle kunna inflyta, men samtidigt hade han räknat ut, att den, som toge ut all sprit, som han kunde få, skulle komma att betala 848 kronor om året. Det förefaller mig, som om dessa båda uttalanden icke hängde riktigt bra ihop, ty om vederbörande skall betala 848 kronor om året, så kan jag lugna herr Rosén med att någon fruktan, att de 20 miljonerna icke skola inflyta, behöver han alls icke hysa.

Man har vidare anmärkt mot detta förslag, att den individuella kontrollen skulle förryckas. Jag har rätt svårt att förstå den anmärkningen. Denna skatt är ju endast avsedd att gälla under en kort tid — till utgången av år 1919 — och att icke vidare förekomma. Under år 1919 kan man väl svårligen antaga, att det skall bli en alltför riklig sprittilldelning, och i varje fall är det naturligtvis alldeles uteslutet, att det skulle kunna komma att utdelas ens så mycket sprit, som nu gällande försäljningsförordning medgiver. Någon förryckning av den individuella kontrollen på den vägen kan jag således icke finna vara att befara.

Vidare har man anmärkt, att ett bifall till detta förslag skulle

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

hindra statsverkets frigörande från rusdrycksmedel. Även detta påstående synes mig obefogat. Här är ju meningen, att dessa 20 miljoner skola direkt läggas till statsverkets fond av rusdrycksmedel. Därigenom komme ju icke på något vis medeltalsberäkningen för inkomsterna av rusdrycksmedlen att förryckas, och å andra sidan komme dessa 20 miljoner att beräknas såsom inkomst att användas till sociala ändamål. I förordningen om statens fond för rusdrycksmedel är ju också medgivet, att denna fond i vissa fall får användas för sociala ändamål. Jag kan således icke finna, att denna anmärkning är befogad. Här är ju fråga om att täcka extraordinära utgifter under en extraordinär tid med en extraordinär skatt, och detta kan ju icke på något vis för framtiden göra staten beroende av sådana medel.

Till slut skall jag be att få yttra några ord med anledning av herr Bomans reservation.

Herr Boman har ju föreslagit, att spritaccisen skall utgå med 7 kronor per liter för varje liter, som följer efter de tre första litrarna, som äro accisfria. Utskottet har föreslagit en progressiv accis, som utgår med 5, 10 och 20 kronor för 4:de—6:te litern och därefter 20 kronor per liter, hur många liter man än tager.

Jag tror, att det kanske ur statsfinansiell synpunkt kan vara skäligen likgiltigt, vilken väg man går. Jag tror, att de 20 miljonerna komma att inflyta även på den väg, herr Boman anvisat. Men jag tror dock, att det går säkrare på den väg, utskottet slagit in på. Utskottets förslag har, såvitt jag kan finna, även en annan fördel framför herr Bomans förslag, och det är den, att det kraftigare framhåller lyxbeskattningsmomentet. Därigenom att skalan göres progressiv, kommer ju naturligtvis skatten att kraftigare drabba den större lyxkonsumtionen. — Den större lyxkonsumtionen är naturligtvis i detta fall detsamma som den större konsumtionen kvantitativt sett. Just med anledning därav, att bevillningsutskottet starkare betonar lyxbeskattningsmomentet, finner jag, att utskottets förslag har företräde framför herr Bomans reservation.

På grund av vad jag sålunda haft äran anföra, anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag å de vid betänkandet fogade reservationerna.

Herr Nilson, Karl August: Ja, herr talman, detta har blivit en skatteproposition och ett skattebetänkande i ovanligt hög grad. Greve Lagerbjelke har ju här dragit upp de stora linjerna för hela vårt skattesystem. Det var ju mycket intressanta siffror, som därvid anfördes, men jag har mycket svårt att förstå, att man kan komma till ett sådant resultat, som greve Lagerbjelke därvid gjorde.

Att dessa extraordinära kristider och högkonjunkturtider skulle medföra en förskjutning mellan de direkta och de indirekta skatterna, är ju helt naturligt. När det har varit ett fåtal personer, som haft oerhört stora inkomster, och den stora massan av folket har

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

lidit nöd och brist, då är det alldeles naturligt, att man gjort, som riksdagen har måst göra, att man lagt skattetungan där, varest det fanns möjlighet att bära den. Men att man därför nu skulle vara tvungen att öka de indirekta skatterna, är naturligtvis en slutsats, som alldeles icke kan eller får dragas av de tillfälligt rådande förhållandena. För min del vill jag hoppas och tro, att riksdagen följer den sunda politik, den hitintills har fört, att lägga skatterna på de bärkraftigaste skuldrorna, och till ett sådant system kommer man knappast med den indirekta beskattningen.

Här föreligger nu ett förslag om en indirekt beskattning. Men denna indirekta beskattning är av sådan art, synes det mig, att den med hänsyn till de vådor den medför icke heller kan rekommenderas. Jag är förvissad därom, att av denna kammares ledamöter de allra flesta icke känna sig i egentlig mening intresserade av det föreliggande förslaget. Vilken sida man ser det ifrån — från nykterhetssynpunkt eller från allmän social synpunkt — tycker man, att det bjuder emot. Men man tager förslaget, synes det, allenast av det skälet, att man är tvungen därtill på grund av det rådande nödläget i statsfinansiellt avseende.

Nu sade oss herr Forssman alldeles nyss, att bevillningsutskottet icke kan finna någon annan väg att anskaffa de tjugu miljoner kronor, varom det är fråga, än den nu förevarande. Ja, dessa ord få naturligtvis stå för herr Forssmans räkning. Jag har också varit med om denna frågas behandling, men jag vet icke, att utskottet gjort det allra ringaste försök att finna någon utväg att anskaffa denna summa på annat sätt. Dessutom har utskottet icke heller det ringaste försökt att taga reda på om dessa tjugu miljoner i verkligheten behövas. Man kan ju antaga, att de behövas, och man tror ju, att de behövas, men i stort sett vet man ju ändå icke, hur mycket som kommer att behöva tagas ut genom skatter. Den saken är ju ännu icke klar. Det gäller ju tilläggsstaten för år 1919, och man vet, huru mycket som där fattas, men dock icke fullkomligt exakt, och jag tror för min del, att det vore klokt att uppskjuta med bedömandet av denna fråga, till dess man kommer något närmare slutet av riksdagen och får se, hur beräkningen kan göras för tilläggsstaten. Det väsentligaste är väl dock icke, hur skatterna skola tagas ut; det torde väl få bli en senare fråga, och riksdagen kan ju få anledning att pröva detta i annat sammanhang.

Men här gäller frågan något helt annat: skall spriten nu släppas lös igen? Som kammaren torde finna, följer av detta förslag, att man så gott som frigör spriten från alla restriktiva bestämmelser, så långt som rusdryckslagstiftningen tillåter. Den begränsning, som nu är gällande med två liter i kvartalet, kommer alltså att helt och hållet elimineras bort. Resultatet härav blir, att om man bara kan skaffa pengar, har man möjlighet att köpa tolv liter i kvartalet, och jag tror knappast, att denna kammare vid noggrant eftertänkande anser, att tolv liter i kvartalet, som det här blir för den, som vill ha det och har råd att köpa det, är det normala måttet

eller den lämpliga kvantiteten. Jag skulle tro, att litet var inser, att det är en för hög kvantitet, och att en så stor kvantitet icke borde vara eftersträvansvärd. Men med hänsyn till de nu rådande förhållandena, med den goda tillgången på pengar och med den nöjeslystnad, som råder, och de demoraliserade förhållanden, varom herr Boman nyss talat, kan man vara förvissad om att de icke skola saknas, som önska taga ut hela denna fulla ranson, och att brännvinsbolagens styrelser då skulle kunna sköta den individuella kontrollen, det sätter jag ett mycket stort frågetecken för. Jag tror icke, att det skall bli möjligt att hindra, att här skulle komma att uppstå en stor förbrukning av dessa drycker, som bleve till skada och fördärv för mången. När vi nu ha kommit därhän, att vi, visserligen med hjälp av kristiden, men i alla fall, ha fått ned förbrukningen till ett minimum, då bör verkligen riksdagen icke med vett och vilja öppna slussarna igen, såsom här ifrågasättes.

Förordningsförslag rörande sprit drycksaccis. (Forts.)

Med hänsyn just till detta förhållande, som för mig har varit det avgörande och det viktigaste, och med hänsyn därtill, att dessutom hela regleringen av rusdrycksmedlen genom den s. k. rusdrycksfonden fullständigt skulle förryckas, har jag inom utskottet icke kunnat biträda detta förslag, ehuru jag icke finnes antecknad som reservant, då jag icke var närvarande vid frågans slutbehandling. Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag och den kungl. propositionen.

Herr Wijk: Herr talman, mina herrar! Jag har för min del icke haft något att erinra mot själva beslutet att i år taga ut en spritdrycksaccis. Såsom läget är, med en alldeles klar brist för år 1919, har jag svårt att finna någon annan utväg att täcka denna brist, hur illa jag än tycker om den utväg, som här är vald. Jag är för min del icke blind för nödvändigheten att vid sidan av direkta skatter även hava indirekta. Men bland alla indirekta skatter vill jag i sista hand sätta beskattning av sprit. Den beskattningen är mig motbjudande, och i motsats till en föregående talare vill jag säga, att jag ser detta förslag om spritaccis, icke som en inledning till en ny indirekt beskattning av spriten, utan jag ser den så, som den av Kungl. Maj:t är framställd: som en nödfallsåtgärd, använd för att lätta en situation, som vi icke på något annat sätt kunna komma ur.

Om jag således icke har något emot själva det fiskaliska i denna åtgärd, har jag däremot velat anteckna en blank reservation vid utskottets betänkande för att kunna yttra mig något mera fritt om sakens andra sida. Denna accis är nämligen icke bara en fiskalisk åtgärd, den är i lika hög och kanske ännu mer framträdande grad, en nykterhetsfråga. Man kan omöjligen skilja de två sidorna från varandra, när det gäller ett ämne som detta. Och från nykterhetssynpunkt sett tror jag, att den kungl. propositionen icke är lyckligt lagd. Den är först och främst baserad på den uppfattningen att en kvantitet av två liter per kvartal är ett slags normalt kvantum, medan vad därutöver går är en överflödskonsumtion, en lyx. Redan vid den tredje

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

litern börjar lyxen, markerad genom en accis av fem kronor; vid den fjärde litern stiger den ytterligare, markerad med en fördubblad accis av tio kronor, och med den femte litern, som är belagd med tjugu kronors accis, har enligt det kungl. förslaget lyxen nått en sådan höjd, att den vid en fortsatt konsumtion i varje fall icke kan uttryckas med en ytterligare stegring av accisen. Detta betraktelsesätt är ju icke på något sätt förenligt med den ordning, som faktiskt föreligger i fråga om sprittilldelningen i Sverige. Den nuvarande begränsningen till två liter per kvartal är motiverad genom brist på varan och genom de exceptionella förhållandena under krigstillståndet. De förhållanden, som motiverat restriktionerna, föreligga nu icke längre, eller göra det åtminstone endast i mycket ringa mån — i fråga om tillgången föreligga de i varje fall absolut ej. Men jag bortser från denna avvikelse från de faktiskt gällande bestämmelserna i fråga om rusdryckstilldelningen i Sverige. Jag vill se saken från folknykterhetssynpunkt och därvidlag tror jag, att det är mycket olyckligt att belägga en så pass låg konsumtion som fyra, fem liter i kvartalet med en accis, som ovillkorligen kommer att i stor utsträckning vidmakthålla och därmed befästa alla de oarter, som under kristiden uppstått i form av hembränning och handel med motböcker. Det är ju troligt, att de mer besuttna klasserna komma att i allmänhet köpa spriten på lagligt sätt och betala den därpå liggande accisen. Men all erfarenhet ger vid handen, att de mindre burgna klasser, som ha behov av att konsumera mer sprit än tre, fyra liter i kvartalet, i stor omfattning icke komma att göra det. Det är ju tydligt, att det ligger en önskan att begränsa spritbruket bakom det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Men vi borde väl ha klart för oss, att det numera icke gäller, om man skall kunna undertrycka en förbrukning, överstigande tre, fyra eller fem liter i kvartalet, utan frågan är: skall denna förbrukning ske under lagliga former, eller skall den ske under olagliga? Den ringa nykterhetsvinst i fråga om inskränkning i spritförbrukningen, som möjligen kan vinnas genom ett sådant förslag som Kungl. Maj:ts, väger efter min mening fjäderlätt gent emot den stora skada, som kan vållas genom att den olagliga hanteringen därigenom kan komma att vidmakthållas och ytterligare befästas.

Det är mycket sannolikt, att om Kungl. Maj:ts förslag hade kommit fram vid en något senare tidpunkt, det hade blivit lagt annorlunda. Då propositionen framlades, var den beräknade tillgången av sprit i landet — den, som med säkerhet kunde beräknas tillgänglig under innevarande år — jämförelsevis ringa och knappheten kunde motivera den starka restriktion som i propositionen avses. Sedermera ha förhållandena emellertid ändrats i hög grad. Det är icke bara, att vi i det näst påföljande ärendet ha att behandla ett förslag om att använda en del av sulfitsprittillverkningen till brännvin, utan enligt meddelande, som lämnades bevillningsutskottet, står det oss fritt att när som helst från Förenta staterna inköpa en kvantitet brännvin, som motsvarar en hel svensk årsförbrukning under tiden före kriget, och till ett pris, som gör, att denna sprit kan säljas i landet för två kronor per liter med normal handelsvinst. Efter min mening, som jag har

försökt att inom utskottet framföra, skulle det riktiga vara, att accisen under sådana förhållanden lades på samma sätt som skett vid föregående tillfällen, d. v. s. likartat på hela konsumtionen. Med en konsumtion icke överstigande den, som Kungl. Maj:t beräknat för att få ihop tjugo miljoner efter sitt förslag, skulle med en jämn fördelning av accisen ett brännvin, som icke kostade mer än det amerikanska kunna säljas till ett pris, som vore lägre än det, som nu gäller för brännvin i Sverige, och dock giva tjugo miljoner kronor i accisinkomst. Därmed hade man utan tvivel vunnit mycket väsentliga fördelar. Man hade betagit folket den frestelse till olaglighet, som nu föreligger, och som kommer att föreligga även med Kungl. Maj:ts förslag. Staten hade icke haft något intresse av att individens förbrukning hade blivit så hög som möjligt, vilket nu åtminstone teoretiskt är fallet, då det är den individuella konsumtionens stegring utöver de tre, fyra, fem första litrarna, som ger den stora inkomsten av accisen. Och till slut hade kontrollen givetvis varit betydligt enklare med en enhetlig sats än nu med en skiftande.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

Jag kunde emellertid icke inom utskottet vinna något understöd för en sådan tanke och ansåg det därför icke ens lönt att framföra den reservationsvis. Såsom läget nu är, har jag således nödgats motvilligt ansluta mig till utskottets förslag, som i någon må modifierar och förbättrar Kungl. Maj:ts, men dock i huvudsak är enahanda med detta. Jag har gjort det, därför att jag trott, att det icke finnes någon annan väg för att i år komma till ett positivt beslut i denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den föredragna 1 §.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr greve och talman, mina herrar! Greve Lagerbjelke har här i ett tungt vägande anförande framhållit det stora skattebehovet, men trots detta måste jag reagera mot ett förslag sådant som detta. Först och främst kan man icke komma ifrån att ett antagande av detta Kungl. Maj:ts förslag strider mot 1913 års riksdagsbeslut om begränsning av statens ekonomiska beroende av rusdrycksmedlen. Såväl Kungl. Maj:t som utskottet ha gjort sig mycken möda att förklara, att så icke är förhållandet, på den grund att medlen skulle ingå till statsverkets rusdrycksfond, och på det sätt, som redan är i lagen om denna fond stadgat, sedermera få användas endast för sociala ändamål. Om man emellertid litet betraktar siffrorna i avseende på denna fond, finner man, i huru hög grad ett förslag sådant som detta åter skulle binda staten vid rusdrycksinkomsterna. Det är ju nämligen i lagen stadgat, att av inkomsten av sprithanteringen staten får använda 41,900,000 kronor, och först överskottet därutöver ingår till fonden. Hur stort tro herrarna då, att detta överskott blivit under de många år, som redan gått, under det denna lagstiftning varit gällande? Jo, hela summan av fondens inkomster under dessa år är endast 6,475,705 kronor. Under det att således staten på denna rusdryckshantering varje år har fått sig till godo mottaga 41,900,000 kronor, så har fonden under de många åren

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

endast kunnat samla ett kapitalbelopp av sex och en halv miljoner kronor. Det är givet, att under dessa förhållanden skulle en ytterligare inkomst på bortåt 20 miljoner kronor per år, som omedelbart skulle användas för statens behov, vara något, som man väl svårligen sedan kunde komma ifrån. Det blir att ytterligare binda staten vid inkomsterna från denna hantering.

Vidare är ju denna lagstiftning så anordnad, att det är ett rent ockrande på varuförsäljningen, ett rent gulascheri. Utskottet har också en känsla av detta och säger, att »genom den av Kungl. Maj:t föreslagna progressionen beskattningen blir i förhållande till varans värde synnerligen hög». Ja, det kan man verkligen i sanning säga! Utskottet fortsätter: »Med hänsyn härtill vore det obestridligen mera tilltalande, om accisen kunde något modifieras. Genom en sådan åtgärd kunde emellertid resultatet av beskattningen måhända vedervågas.» För denna inkomst, som staten behöver och som man här påräknar, skulle man sålunda göra sig skyldig till att ålägga en beskattning, som »i förhållande till varans värde är synnerligen hög». Jag kan icke förstå annat, än att detta är ett rent gulascheri, sådant som klandras, när enskilda personer göra sig skyldiga därtill. Hela förslaget vilar alltså, såvitt jag kan se, på en omoralisk grund, och jag instämmer fullkomligt i herr Carl Gustaf Ekmans yttrande, att det är det sämsta medel ett folk kan tillgripa, även om det är i nöd.

Det skulle vara frestande att än längre uppehålla sig vid denna fråga, och jag skulle också vilja särskilt göra ett litet påpekande av vad resultatet nu blivit av att landets nykterhetsvänner både på höger- och vänstersidan ivrigt arbetat på att föra vänstern till makten. När denna kommit till makten, ser man, att nykterhetsintressena lämnas ganska mycket å sido.

Jeg ber, herr greve och talman, att få instämma med dem, som yrkat avslag.

Herr Tham: Herr greve och talman! Den föreliggande propositionen bör uppdelas i två olika intressemoment, dels en finansfråga, dels en nykterhetsfråga. En finansfråga är det så till vida, att den genom accisen beräknade inkomsten, 20 miljoner kronor, har upptagits i 1919 års tilläggsstat, vadan ett avslag å lagförslaget skulle åstadkomma en rubbning i budgeten.

Mot ett användande av denna accis har gjorts åtskilliga invändningar. Jag fäste mig bland annat vid herr Carl Gustaf Ekmans uttalande, att statsverkets frigörande från beroende av rusdrycks-hanteringen därigenom skulle bortelimineras. Men man behöver väl icke lägga saken så allvarligt på sinnet, då man tager i betraktande, att detta är en lag av tillfällig art, och att den icke skulle gälla längre än till detta års slut. För övrigt är det ju även påvisat i bevillningsutskottets betänkande, att det genom accisen inflytande beloppet, 20 miljoner kronor, kommer att till motsvarande omfång användas för sociala ändamål.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

Herr Rosén yttrade, att denna accis kunde rubriceras såsom gulascheri. Jag tror, att det tvärtom redan nu existerar ett gulascheri, när det gäller att på otillåtna vägar förskaffa sig för hälsan vådliga rusdrycker, nämligen redenaturerad motorsprit eller annat dylikt, och i den allmänna smyghandeln går denna sprit till ett pris, varierande mellan 15 och 25 kronor per liter. Den ifrågasatta accisen går eventuellt upp till 20 kronor plus varans värde, men det får icke förglömmas, att förslaget medger tre fria liter, och att den första därpå följande litern är belagd med en accis av 5 kronor, den andra med en accis av 10 kronor, den tredje, eller den sjätte, med en accis av 20 kronor. Gulascheri florerar alltså i smyghandeln, varemot lagförslaget icke innebär något sådant.

Lagen får vidare tagas såsom en nykterhetsfråga. Ur den synpunkten kan det ju vara en viss risk att pålägga för hög accis. Det kan uppmuntra till smygbränning, och det är en synpunkt, som jag framhållit i min motion. Jag beklagar, att utskottet icke ansett sig kunna acceptera denna synpunkt. Däremot har ju herr Boman i sin reservation tagit upp den tanken. Det är betecknande att se, att superiet och bestraffningarna för förseelser i den vägen ökats i proportion med att restriktionerna i fråga om rusdryckerna ökats. Från Stockholmssystemet har avlåtits en officiell skrivelse till finansdepartementet, varur man kan hämta följande passus: »Under senare halvåret 1917, jämfört med senare halvåret 1918, försåldes ungefär lika mycket spirituosa, möjligen något mindre under 1918. Antalet fylleriförseelser under 1917 års senare hälft utgjorde emellertid allenast 1,391, under det att det under 1918 års senare hälft uppgick till ej mindre än 4,025. Av 130 på Katarina sjukhus intagna fall av delirium tremens och därmed jämställda alkoholsjukdomar härledde sig icke mindre än 112 fall från bruket av hembränt och denaturerat brännvin.» Av denna officiella rapport framgår ju tydligt, att de under kristiden gällande stränga restriktionerna icke ha varit ägnade att minska förtärandet av rusdrycker utan tvärtom. De hava haft motsatt verkan dithän, att superiet tilltagit på grund av smyghandeln och genom de otillåtna vägar, som beträtts. Man borde därför logiskt kunna draga den slutsatsen, att i den mån som möjligheterna förbättras för allmänheten att på laglig väg få en väl avvägd kvantitet sprit, det skulle komma att ha den goda verkan, att fylleriförseelserna därmed skulle i någon mån reduceras. Faran ur nykterhetssynpunkt är sålunda efter vad jag förmenar ingen, utan det skulle tvärtom rent av vara ett nykterhetsintresse, att man på ett förståndigt sätt underlättade tillhandahållandet av en måttlig kvantitet sprit.

Vad nu sist själva lagförslaget angår skulle jag av nyss anförda skäl helst hava sett, att min motion antagits. När så ej skett, ligga mina sympatier på herr Bomans reservation. För ögonblicket föreligger ju emellertid yrkande endast beträffande 1 §, vilken jag, herr greve och talman, skall be att få biträda i överensstämmelse med utskottets förslag.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

Herr statsrådet Thorsson: Herr greve och talman! Utav de anföranden, som hållits under denna debatt, har framgått, att den nu omdebatterade frågan är en stridsfråga av första ordningen, och det måste ju ofta bli på det sättet, när principerna komma i konflikt med verkligheten. Jag tillät mig säga redan vid remissdebatten, att om jag hade kunnat tänka mig någon möjlighet för att statens inkomstbehov skulle kunna täckas genom andra medel, så skulle jag icke ha hållit på det här förslaget. Nu ha i alla fall herrarna haft mycket god tid på sig, och en del av er ha ju försökt att motionsvis anvisa vägar, som skulle vara framkomliga för att täcka detta behov. Men frågan om pengarna har egentligen skjutits i andra rummet, i det man framför allt utvecklat de rent teoretiska spörsmålen, huruvida ett bifall till förslaget skulle vara till nackdel eller fördel för den rena förbudstanken och för nykterhetsfrågans lösning i allmänhet.

Jag vill emellertid beröra sakens ekonomiska sida och då för kammaren erinra om vad som i förbigående har berörts av en eller ett par talare här, nämligen att dessa 20 miljoner kronor äro avsedda att täcka ett behov för 1919, och således måste utdebiteras under innevarande år. När jag hade att räkna efter, varifrån jag skulle få medel att täcka 1919 års tilläggsstats behov, så hade jag ingenting annat att göra än att gå till kassafonden, denna saknade medel att täcka hela det belopp som erfordrades för 1919 års tilläggsstat, skattemedel måste därför tillgripas. Då mötte mig svårigheten att kunna finna en skatt, som inflöt redan 1919. Att erhålla medlen redan under innevarande år var så mycket nödvändigare som vi uti detta års budget ha räknat in åtskilliga miljoner kronor, som inflyta först under nästa år. Det är att märka, att krigskonjunkturskatten bokförts som en tillgång för statsverket året innan vi få in den. Då denna skattepost utgör en så väsentlig del av budgetens alla tillgångar, är det uppenbart, att frågan blir ännu svårare att lösa, om man till detta skall skjuta ytterligare ett antal miljoner, som i verkligheten inflyter i statskassan först nästa år.

Sedan jag lade fram denna proposition har en annan faktor tillkommit som ännu mera försvårar den ekonomiska situationen. Den dyrtid, som vi litet var trodde skulle lätta på sig, tycks icke vilja göra detta och statens befattningshavare kräva med samma intensitet och med samma rätt i år som i fjol, att deras ekonomiska intressen skola tillgodoses. När dyrtidskommitténs betänkande förelades mig, så framgick av dess beräkningar, att kostnaderna för dyrtidstillägg ensamt till statens järnvägars befattningshavare skulle för 1919 uppgå till omkring 76 miljoner kronor, och jag kände mig då skyldig att ingå till järnvägsstyrelsen med en förfrågan, om statens järnvägar med nu gällande taxor kunde bära denna ökade utgift. På denna min framställning fick jag ett mycket ledsamt svar. Järnvägsstyrelsen anförde i skrivelse av den 4 mars, att då styrelsen beräknat kostnaderna för förvaltningen under 1919, så hade dyrtidstillägget beräknats komma att utgå efter samma grunder under 1919 som enligt 1918 års ordinarie riksdags beslut beräknats för

detta år. Järnvägsstyrelsen hade alltså i den kostnadsberäkning, som ingivits till regeringen, räknat med 38 miljoner kronors dyrtidstillägg i stället för 76 miljoner kronor. Vikande konjunkturer och därav föranledd minskning i statens järnvägars inkomster, hade föranlett att styrelsen numera icke ansåg sig kunna ur trafikmedel betala det krigstidstillägg stm nu beräknats komma att utgå för 1919. Sedan järnvägsstyrelsen till Kungl. Maj:t ingivit sina driftkostnadsberäkningar, hade urtima riksdagens beslut kommit emellan. Detta har ökat statens järnvägars skuldkonto med 19,700,000 kronor. Med hänvisning till de vikande konjunkturna och med framhållandet av att det för hela näringslivet måste anses riskabelt att ytterligare öka taxorna, framställer järnvägsstyrelsen att finansministern för riksdagen framlägger förslag om att genom skattemedel täcka statens järnvägars ökade behov av driftmedel. I detta sammanhang erinrar styrelsen om att redan 1918 års ordinarie riksdag beviljade statens järnvägar ett lån på 30 miljoner kronor, skulle till dessa läggas urtimans beslut om 19,7 miljoner kronor, och de av kommittén nu beräknade 76 miljoner kronor och samtliga dessa medel behöva upplånas, så skulle därigenom järnvägarnas skuldbörda bli så avsevärd, att styrelsen ej ansåg sig kunna förränta densamma utan stora olägenheter. Styrelsen anhåller därför såsom jag redan nämnt, att omkring 95 miljoner kronor skola utdebiteras genom skatter. Jag kan för övrigt säga att krigstidstillägget vid statens järnvägar för 1919 kommer att kräva 80 miljoner kronor i stället för beräknade 76 miljoner kronor, för den händelse de dyrtidsanslag skola beviljas, varom jag har framlagt förslag till riksdagen.

Förordningsförslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

Jag måste således räkna med ett krav på statskassan på omkring 100 miljoner kronor utöver vad jag kände till, när jag gjorde upp 1919 års tillägsstat. Det är inför detta faktum vi nu stå. Det kan visserligen sägas, att något utav dessa 100 miljoner kronor eventuellt skulle kunna inbesparas på grund av minskade kostnader för militärövningar innevarande år, men även om något kan sparas på det sättet, så återstår dock så avsevärda belopp, som i alla fall skall täckas under innevarande år, att jag för min del, även vid ett bifall till föreliggande utskottsbetänkande, står inför stora svårigheter att få debet och kredit att gå ihop för innevarande år.

Från denna utgångspunkt är det jag måst anmoda dem, som icke vilja biträda föreliggande förslag, att lämna anvisningar på andra medel att täcka statsverkets behov. Krigskonjunkturskatten, vars tillgripande man har rekommenderat för täckande av även dessa 100 miljoner kronor, antar jag icke kan inflyta till statsverket till det belopp, som man under fjolåret beräknade. Jag finner ett visst stöd för detta antagande däruti, att statskontoret nu icke synes räkna med att man får in ens 300 miljoner kronor på krigskonjunkturskatten, utan tycks räkna med ett något lägre belopp. Krigskonjunkturskatten har visserligen kunnat upptaxeras till 308 miljoner kronor, men om detta belopp icke inflyter, ha vi egentligen icke någon glädje av de lysande beräkningarna.

Nu är det klart att man kan resonera så: som en del av här

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

uppträdande talare synas göra.» Detta är en skatt, som är så obehaglig och som både ur sociala och andra synpunkter har så otrevliga verkningar, att vi icke, även om det är aldrig så illa ställt i ekonomiskt avseende, kunna biträda förslaget». Jag kan ju förstå även den tankegången, och jag kan förstå mina vänner i det absolutistiska lägret, som äro misslynta över att en gammal absolutist kunnat komma fram med ett förslag sådant som detta. Men mina herrar, frågan, huruvida dessa 20 miljoner kronor skola flyta in på sätt, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition eller i utskottsbetänkandet, är i och för sig icke att betrakta som en nykterhetsfråga i den meningen herrarna vilja göra gällande. Herrarna tala här om, att om vi taga upp denna skatt, befrämja vi helt enkelt lönnbränningen. Jag har trott, att jag icke skulle befrämja lönnbräningen genom att göra det möjligt att skaffa en tredje eller fjärde liter i kvartalet. Lönnbränningen ökas väl snarare därigenom, att vi draga ett bestämt streck efter de två literna och säga: nu få ni icke en droppe mer. De, som äro sådana slavar under alkoholbegäret, att de till varje pris måste söka få detta tillfredsställt, skaffa sig naturligtvis alkoholen på annat sätt, sedan de nu lärt sig konsten att framställa den. Här får man icke se bort ifrån, hur det i verkligheten förhåller sig, och det är det jag tagit hänsyn till, och från den utgångspunkten har jag resonerat.

Det må vara sant, att vi måhända kunnat leta upp andra skatter för att täcka dessa 20 miljoner kronor men svårigheten har uppstått i att få en skatt som redan under innevarande år ger det beräknade beloppet. Såsom bidrag till täckande av kommande års behov ha ni mina herrar, fått en bra provkarta på skatter. Jag tycker jag varit flitig med att plocka fram dylika för er. Men för nästan varje ny skatt jag hittills kommit med, ha ni ävlats om att bevisa, hur förskräckligt illa avvägda dessa skatteprojekt varit, och hur nödvändigt det varit att de avslå desamma.

Det är ju intet tvivel om, att varje skatt, som skall ge något mer betydande belopp, måste vara väl förberedd. Även om jag inte kan dela greve Lagerbjelkes uttalade mening, att vi i högre grad, än som skedde före kriget, skulle tillgripa de indirekta skatterna, så måste jag ju erkänna att de direkta skatterna redan äro i så stor utsträckning tillgripna, att man måste göra noggranna undersökningar, innan man ytterligare beträder den vägen.

Medan jag berör denna sida av saken, vill jag dock passa på att göra en liten bemärkning till den del av greve Lagerbjelkes anförande, där han ville med utgångspunkt från rådande ekonomiska förhållanden statistiskt och med jämförelser i procenttal bevisa, vilken förskjutning som skett i proportionen mellan de indirekta och de direkta skatterna. Jag vill betona, att den statistik, som står till förfogande för kristiden, är synerligen ohållbar att grunda några riktiga jämförelser på i fråga om skatteproportionerna. Kristidens abnorma förhållanden har tillfört många företagare ovanligt rikliga inkomster, utan motsvarande ansträngningar och rubbningarna uti vårt handelspolitiska läge ha ju gjort, att vi i närvarande stund ha fordringar i utlandet på avsevärda belopp. Det innebär naturligtvis, att

Förordningsförslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

vi skickat ut avsevärda mängder av varor utan att få tillbaka varor för motsvarande värde, därigenom ha vi fått tillgodohavanden i utlandet. Och jag vill påstå, att om vi för de varumängder, som vi ha skickat till utlandet, ha fått två à tre gånger varornas normala värde i pris, så måste de företagare som ägt förmånen att skörda vinster både på den in- och utländska marknaden, vara avsevärt mera skattedugliga än dagakarlen, i all synnerhet om levnadskostnaderna för denne senare i många fall betydligt överstigit ökningen av hans inkomster. Under sådana förhållanden ligger det både rim och reson i mitt resonemang, att man bör gå försiktigt fram även i fråga om den indirekta beskattningen, enkannerligen den som lägges på förbrukningsartiklar.

Greve Lagerbjelkes erinran, att vi ha en ofullständig finansstatistik, skall jag be att få understryka. Ingen kan ha känt denna ofullständighet svårare än jag själv. Det är faktiskt på det sättet, att frånvaron av en tillförlitlig finansstatistik bereder synnerligen stora svårigheter för den, som åtminstone vill så rättvist som möjligt avväga skattebördorna. Jag hoppas emellertid, att denna olägenhet skall försvinna, när vid den ifrågasatta departementsreformen, uppdelning av arbetet kommer att ske, och finansdepartementet mera får ägna sig åt vad som bör vara dess huvudsakliga uppgift: nämligen att syssla med skattespörsmålen och finanserna. Jag förmodar att när man flyttar över finansdepartementets handelsbyrå till det nya handelsdepartementet, så skall denna byrå ersättas med någon annan som speciellt har att syssla med finans- och skattefrågor.

Jag skulle också, medan jag har ordet, vilja säga ett par ord i anledning av de talares yttranden, som uttryckt den uppfattningen, att det vore riktigare, att man lade denna accis redan på den första litern av den kvantitet, som försäljes. Det synes mig vara mindre lyckligt att gå den vägen och det är riktigare att göra, som Kungl. Maj:t har föreslagit och utskottet tillstyrkt. Det är riktigare, att man låter konsumenterna få ett visst kvantum utan denna accis, därmed borttages en anledning till anmärkning mot förslaget, och kammaren skulle handla klokt, om den ville biträda utskottets förslag.

Då det här talas om, att ett bifall till utskottets förslag skulle vara ägnat att slå fast en spritaccislagstiftning i fortsättningen, vill jag erinra om, att denna bestämmelse är avsedd att upphöra den 1 januari 1920 och att den sålunda egentligen endast kan komma till praktisk tillämpning under två kvartal.

Jag skall icke upptaga kammarens tid vidare. Jag har velat anföra de ekonomiska synpunkter, som varit och måst vara avgörande för den ställning jag tvingats intaga till frågan, och jag vill ännu en gång betona, att sedan jag framlade denna proposition, har icke den ekonomiska situationen blivit förbättrad, utan den har blivit betydligt försämrad. Anse herrarna, att vi kunna undvara denna skatt, och att vi kunna få in beloppet genom att anlita någon annan skattekälla, så har jag ingenting däremot; jag vill ännu en gång säga, att detta är en skatt, som jag icke älskar, utan det är efter mycket tvekan, som jag fört fram detta förslag, men jag kunde icke se någon annan

Förordnings-förslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

möjlighet att skaffa då beräknade 20 miljoner kronor, och då måste det ske.

Herr Bergman: Jag kan i någon mån förstå dem, som utan hänsyn till nykterhetsfrågan lägga endast finansiella synpunkter på saken. Jag skall dock be att få fråga herr finansministern i anledning av hans senaste anförande: varför var det så absolut nödvändigt, som han framställde det, att dessa pengar skulle komma in under 1919? Det har i andra fall icke frågats efter sådant, till exempel när det gällde kommissionernas affärer. Det rörde sig då om långt mer än 20 miljoner, och dessa medel fingo komma in, så snart de kunde. Det är väl regeringens skyldighet att se till att på ett eller annat sätt anskaffa pengarna det år då de skola användas, i nödfall genom lån, blott man kan förvissa sig om att under ett följande år få in samma summa eller en större. Jag kan inte förstå, varför några månader förr eller senare skola spela så stor roll, om man är viss på att få in summan. Finansministern förklarade nu, att han icke hade någon möjlighet att anlita andra skatter än dem, som kunde komma att inflyta under 1919. Jag förstår inte det absoluta tvånget härvidlag just i detta fall mer än i andra.

Vidare ber jag få säga, att det har förvånat mig, att man kan finna även nykterhetssynpunkter tala till förmån för denna extra bränvinsaccis. Det har antytts både av finansministern, indirekt åtminstone, såväl som av den närmast föregående talaren och av andra, att man skulle kunna minska lönnbränningen och smygtrafiken o. s. v. genom att bifalla här föreliggande förslag. Finansministern yttrade någonting sådant redan vid remissdebatten. Han sade då, att det behövdes en självrannsakan i förbudsfrågan; lönnbränningen väckte betänksamhet, och det vore ett av motiven till att han ämnade komma med detta förslag. Jag förstår absolut inte, hur det skall vara möjligt att kunna inskränka lönnbränningen genom att man tager mer betalt för den »legitima» spriten, så att det blir ekonomiskt ändå förmånligare att framställa varan i hemmet eller annars på olovliga vägar anskaffa den. Hur man på det sättet skall kunna inskränka den illojala hanteringen, kan jag inte förstå, och jag instämmer fullkomligt med de föregående talare, som gjort anmärkning mot förslaget just ur den synpunkten, att det här föreslagna sättet tvärtom skulle stimulera den illegitima hanteringen.

Den 27 september 1817, således för mer än 100 år sedan, hölls i riksdagen ett märkligt anförande i så gott som samma fråga, som nu debatteras. Det var i borgarståndet och anförandet hölls av dess dåvarande vice talman Johan Westin, ett anförande, som på ståndets anmodan blev tryckt — på den tiden trycktes icke alla anföranden. Han yttrade därvid bland annat: »Den invändning, att kronan skulle komma att sakna brännvinsavgiften, den torde ej förtjäna avseende. Ett folk, som icke kan utfinna något annat medel att fylla statens behov än genom undergrävande av sitt sanna välstånd, är icke värt att kallas en fri och självständig nation.»

Det var starka men sanna ord. Jag vill tillämpa dem på den nu-

varande situationen. Det är ingalunda min mening att lägga någon personligen förolämpande mening i dem, ty jag har den allra största respekt för den man, till vilken jag talar. Men med utgångspunkt i anförda yttrande måste jag dock säga, att den finansminister, som icke kan utfinna andra medel att fylla statens behov än genom undergrävande av nationens sanna välstånd, vilket jag anser rusdrycks-hanteringen innebära, han synes mig därigenom ha gett sig själv ett consilium abeundi.

Förordnings-förslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

Det finnes ett sätt att skaffa både dessa pengar och mycket mera, fastän medlen då icke inflyta under 1919 och kanske icke under 1920 heller, men de inflyta så småningom och med ganska stor säkerhet, om man använder det sättet. Det är ett sätt, som har rekommenderats här i landet i bortåt 100 år och som har prövats bl. a. i världens förnämsta affärsland, nämligen det totala förbudet mot allt vad rusdrycker heter. Det måste naturligtvis åtföljas av beslutsam statlig disciplin, så att man ordentligt klämmer efter dem, som söka förtjäna pengar på att kringgå lagen. Det gör man numera i Amerika, icke genom små och overksamma bötesbelopp, utan med stora sådana, och om det icke hjälper, sätter man in de skyldiga i fängelse. En sådan beslutsamhet visas där från början, man låter icke, såsom vår i detta avseende slappa regering, saken hava sin gång, man låter icke folket i lugn och ro lära sig konsten att kringgå lagen för att sedan börja fundera, om man skall kanske göra något mot det överhandtagande onda. Skall man ingripa, bör det ske genast. Det kan bli för sent annars. Många medlemmar av denna kammares majoritet äro ju eller hava varit officerare, och jag är övertygad, att ni, mina herrar, gjort samma erfarenhet i fråga om disciplinen som vi inom det yrkesområde jag tillhör. Ifall man till en början låter ungdomen hållas och visar slapphet, får man aldrig någon disciplin, men om man redan från första början visar sig fast och skaffar sig respekt, så får man också behålla den, så länge man har med ungdomen i fråga att göra. Det är den erfarenhet, som vi lärare — och säkert även herrar officerare — hava förskaffat oss under behandlingen av ynglingar och unga män, och det är även något, som regeringen bör taga hänsyn till, när den här i landet vill förskaffa sig laglydnad även av gammalt folk. Jag tror icke och jag vill icke säga, att det nu är alldeles för sent, det vore allt för sorgligt, men det är svårare nu än det skulle varit för en tid sedan. Man måste emellertid ögonblickligen använda de medel lagen giver och, om så erfordras, ofördröjligen förskaffa sig nya maktmedel.

Jag sade för en stund sedan, att Amerika är världens förnämsta affärsland. Det är nog icke mången, som sätter detta i fråga. Det skulle möjligen vara England, som för närvarande kan göra det den rangen stridig, men Amerika kommer i varje fall inom kort att bliva det förnämsta affärslandet, om det icke redan är det. Det är nu ingen tillfällighet, utan ett betecknande faktum, som står i sammanhang därmed, att Amerika är den första stormakt, som gjort verkligt allvar av förbudssaken. Man har hittills här i Europa ofta skrattat åt de amerikanska förbuden, man har sagt, att de genomförts i en eller

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

annan mindre stat, i en eller annan av jordbruksstaterna o. s. v. Men såsom herrarna veta, har nu den amerikanska kongressen med kolossal majoritet beslutit totalförbud över hela unionsområdet, och det kommer att sättas i verket ganska snart. Det träder i kraft den 1 juli detta år. En föregående talare talade om den amerikanska spritdrycksimport, som hotar oss. Det är riktigt, att man för närvarande söker importera vad man kan, men det blir slut därmed om några månader, emedan även exportförbud kommer att gälla enligt den amerikanska förbudslagen. Detta exportförbud träder i kraft åtminstone den 16 januari 1920. Jag vet icke säkert, huruvida icke provisoriskt exportförbud kommer att inträda även för övergångstiden, alltså redan från 1 juli, det kan jag icke med säkerhet säga, men åtminstone från den 16 januari nästa år blir det förbjudet att exportera rusdrycker av vad slag som helst från Amerikas Förenta stater till andra länder.

Jag instämmer livligt med greve Lagerbjelke i hans klagan, att tyvärr alltför liten finansiell och nationalekonomisk upplysning bestås vårt folk. Nu i synnerhet, när folket självt kommer att taga den politiska ledningen i allt större utsträckning, blir det ett mer ofrånkomligt behov att på detta område skaffa mer upplysning. Staten skulle icke bara dela ut dessa luntor, som vi få i sådana massor, där visserligen mycken visdom är förborgad, utan staten skulle giva ut små böcker, innehållande extrakt eller koncentrat därur och översikt över statsfinanserna. Det vore säkerligen icke omöjligt att göra detta lika väl som man sedan några år giver ut en kortfattad och praktiskt uppställd bok om vad riksdagen företager sig, ett gott sammandrag av detta kolossala riksdagstryck, som folket icke kan sätta sig in i. Det vore högst värdefullt om man kunde få en dylik populär och kortfattad framställning även i fråga om statsfinanserna. Jag hemställer till greve Lagerbjelke själv och till riksgäldsfullmäktige att överväga, om det icke vore skäl att taga något initiativ i denna väg.

Jag citerade nyss Westin, borgarståndets vice talman vid 1817 års riksdag. Vi ha nyligen firat Wieselgrens minne, och det är vanligt, att våra opponenter höja hans fana mot oss, men det beror på, att de icke känna honom och hans verkliga tankar i nykterhetsfrågan. »Olyckligt vårt land,» säger han, »om brännvinsbrännarna skola ge finansministern miljoner riksdaler årligen. De skola då bli hans ögonstenar, och denna judaspenning skall då behövas till begravningshjälp åt svenska folket.» Det är också starka ord, men vi se, att de överensstämma med verkligheten än i dag. Vi se, att vad som med logisk nödvändighet blivit finansministerns ögonstenar, det är fortfarande dessa brännvinsinkomster. Det beslöts 1913, att man skulle försöka inskränka statens beroende av dessa medel på ett verksamt sätt, det stiftades en fond, statsverkets fond av rusdrycksmedel, dit en del av penningarna skulle gå, och man begränsade de belopp, som skulle få ingå i statsbudgetens reglering. Herr Karl Johan Ekman har påpekat, att begränsningen är mycket knapphändig, samt att fonden ännu icke kommit upp till mer än c:a sex miljoner kronor. Det är alldeles riktigt, men bestämmelserna äro sådana, att det i fort-

sättningen bör kunna gå något raskare med denna fonds tillväxt om man fullföljer 1913 års intentioner. Nu skulle jag emellertid vilja veta vad herr statsrådet menar med att dessa 20 miljoner kronor skola tagas ur denna fond på samma gång det sker en insättning i densamma av motsvarande belopp. Det är väl först och främst ett staten ganska ovärdigt kringgående av saken. Antag nu emellertid att svenska folket skulle sätta sig på tvären och bojkotta lyxbrännvinet — det är just ej troligt, men det kan ju alltid hända någon »olycka» — antag åtminstone att man icke får in så mycket som 20 miljoner kronor, hur skall man då bära sig åt? Ämnar herr statsrådet lägga beslag på dessa fattiga sex miljoner kronor, som fonden hittills lyckats uppnå? Det framgår, tyckes det, av propositionen och vad utskottets utlåtande, att de 20 miljonerna skola under alla förhållanden tagas ur den nämnda fonden. Då blir fonden länsad, och det blir en fullständig eludering av 1913 års beslut. Rörande denna fond bestämdes år 1913, att densamma skulle vara avsedd att »i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som vore en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling» — således för att underlätta förbudet eller andra strängt restriktiva åtgärder — samt att, »där särskilda omständigheter därtill föranleda», fondens medel även skulle kunna få användas »för andra sociala ändamål». Nu föreslår finansministern, och utskottet följer honom därvidlag, att ur denna fond medel skulle tagas till betäckande av 1919 års tilläggsstats utgifter. Det skulle således här vara meningen men »andra sociala ändamål». Men det står också i 5 § av 1913 års förordning, att angående medlens användning skall beslutas av Konung och riksdag gemensamt. Jag föreställde mig således, att när något undantagsvis skulle tagas till andra sociala ändamål, när särskilda omständigheter därtill föranledde, skulle riksdagen hava full prövningsrätt över dessa sociala ändamål, om de kunde anses vara sådana som åsyftats, och om de avsedda särskilda omständigheterna förelåge. Men här får man icke veta något annat, än att dessa medel skola tagas för 1919 års tilläggsbudget, och finansministern säger, att av tilläggsstatens anslag mycket mer än 20 miljoner kan rubriceras såsom avseende sociala ändamål. Det förefaller mig vara ett lättvindigt sätt att tolka ifrågavarande riksdagsbeslut, och att det icke överensstämmer med beslutets anda, det kan man lugnt försäkra. Men även om här funnes ett berättigat socialt ändamål, vore det obefogat att använda dessa medel för detsamma. Det hindras dock tyvärr icke bokstavligen genom paragrafens lydelse. Jag protesterade mot detta beslut, då det tillkom, så starkt jag kunde. Jag tillhörde icke då riksdagen, men utom densamma uttalade jag mig så långt min röst nådde mot den svävande formen av beslutet. Det förefaller mig, att denna användning av fondens medel för sociala ändamål — i och för sig naturligtvis högst behjärtansvärda — är jämförligt med den barbariska krigföring, som använts vid åtskilliga tillfällen under det nu avslutade världskriget, då man placerat kvinnor, barn, åldringar och sjuklingar framför de militära massorna såsom värn och sköld för dessa. Detta anses med rätta såsom en otillstän-

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

dig krigföring. När sociala ändamål sålunda åberopas i sammanhang med spritintresset och man säger sig avse spritdrycksaccisen för dylika ändamål, påminner det starkt om ett sådant krigföringssätt, och detta är något, som på det bestämdaste måste ogillas. Spriten vill köpa sin seger, sitt fortsatta liv, genom att skjuta framför sig sociala ändamål.

Här i kammaren torde väl dock de rent ekonomiska synpunkterna bli de avgörande. Tillåt mig därför att tillägga ännu ett ord om den sidan av saken. Jag nämnde Amerika och yttrade, att man i Amerika gjort praktiska prov i fråga om vad man kan och bör göra för att skaffa sig inkomster av spriten, om jag så får säga, negativt, nämligen genom avskaffande av spriten. Den nationalekonom, som inom Amerika torde anses såsom den förnämsta auktoriteten, professor Fisher vid Harvard univertsity, har nyligen yttrat sig om denna sak och sagt, att han såsom nationalekonom anser sig med säkerhet kunna förutsäga — på grund av erfarenheter, som gjorts förut genom experiment i mindre skala — att det amerikanska totalförbudet kommer att med åtminstone 10 procent höja Amerikas ekonomiska styrka; han tillägger, att det icke skulle förvåna honom, om den komme att höjas med 20 à 30 procent. En annan berömd nationalekonom, som är av samma mening, var den man, som i fjol på inbjudan gästade Stockholm, varvid även varje i staden närvarande ledamot av denna kammare direkt inbjöds att åhöra honom, ehuru det var ytterst få av kammarens majoritet, som begagnade sig av tillfället. Han är allmänt erkänd som en av de förnämsta nationalekonomerna i Europa. Jag menar professorn vid Köpenhamns universitet, samma universitets f. d. rektor, Harald Westergaard. I det föredrag han i maj 1918 höll här i Stockholm förklarade han, att den nation, som genomför totalförbudet, kommer att ur rent nationalekonomisk synpunkt göra »en lysande affär», och han visade genom exempel och tillförlitligt prövade siffror, att arbetsintensiteten och den finansiella bärkraften nådde en överraskande stegring där man effektivt genomfört ett dylikt förbud. Vad Amerika beträffar må Kansas anföras såsom ett exempel. Jag skall endast erinra om att när för mer än 30 år sedan, förbudslagen inom denna stat började tillämpas, var Kansas den fattigaste eller åtminstone en av de allra fattigaste av unionens stater. Sedan under en mansålder förbudsregimen tillämpats inom staten, befanns det, att Kansas var den stat, i vilken medelinkomsten per invånare var den högsta eller åtminstone den näst högsta inom alla unionens stater. Jag skulle kunna anföra en mängd erfarenhetsbevis för att det i längden även ur statsfinansiell synpunkt synes vara det bästa man kan göra i denna sak att genomföra totalförbudet. Jag är övertygad, att den nyvalda första kammare som sammanträder 1920, kommer att ha en sundare syn på denna sida av saken. Mycket önskvärt vore dock, att även den avgående kammaren icke förbisåge denna synpunkt, ty detta är realiteter, mina herrar, och icke fraser.

Det är en sak till, som jag måste säga, innan jag slutar. Det har talats om, att man måste giva avkall på gamla ståndpunkter på grund av gjord erfarenhet och särskilt på grund av den erfarenhet man

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

har av huru laglösheten sprider sig. Gent emot denna bör man enligt mitt förmenande icke kapitulera utan klämma efter lagöverträdarna, men för övrigt är den myckna laglösheten ett förmodligen övergående kristidsfenomen. Man har här anfört, att fylleriförseelserna stiga, för närvarande, och därav dragit den besynnerliga slutsatsen, att man bör göra det lättare för konsumenterna att komma åt starka drycker. Såvitt jag förstår, skulle man därigenom icke minska antalet fylleriförseelser, ty de, som skulle få mera sprit genom en lättare tilldelning, äro ju de som anses vara hyggligt och ordentligt folk, medan de från tilldelningen uteslutna — och de skulle ju alltjämt vara uteslutna — komma att fortfarande söka de olagliga åtkomstsätten. Detta argument kan jag således, som sagt, icke begripa, och jag skulle särskilt vilja rekommendera en jämförelse mellan ett par brottskategorier, som är mycket talande. Enligt Stockholms stads statistiska kontors redogörelse i Statistisk månadsskrift, uppgingo fylleriförseelserna under januari—juni 1910 till 8,105, men voro under januari—juni 1918 2,341. Stöldbrotten voro under samma period 1910 2,316 och 1918 7,236. Sålunda trots någon mindre stegring av fylleriförseelserna under slutet av 1918 — man har gjort en mycket större affär av detta kristidsfenomen än det förtjänar — ha fylleriförseelserna i stort sett sjunkit till mindre än en tredjedel av vad de voro 8 år förut, under det att stöldbrotten stigit till mer än det tredubbla. Är det någon av herrarna, som vill taga konsekvenserna av sitt resonemang i spritfrågan och säga: folk stjäl så oerhört, att det är så gott att avskaffa sjunde budet: »Du skall icke stjäla», lika väl som man på grund av ett analogt förhållande är i färd med att avskaffa restriktionerna i fråga om alkoholen? Jag tvivlar på, att man är beredd att taga denna konsekvens.

Jag ber slutligen på det allvarligaste att få hemställa, att man just ur finansiell synpunkt verkligen sätter sig in i förbudsfrågan. Man skall då finna, att rätta sättet att råda bot på och sätta en damm för eländet är att förbjuda all spritförsäljning; man kommer då att småningom, fast icke ögonblickligen, få bättre statsfinanser än genom någon spritbeskattning.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på föreliggande paragraf.

Herr Boman: Jag är uppkallad av den kritik, som en talare från Gävleborgsbänken ägnade dels vad jag framfört i min reservation och dels vad jag muntligen anförde. Han vände sig först mot vad jag skrivit att »helst hade jag önskat, att denna extra beskattning, såsom var fallet med den under åren 1917 och 1918 utgående spirituosaaccisen, icke drabbade renat egentligt brännvin; den erhölle då mera karaktär av lyxbeskattning. Då emellertid ett yrkande som jag härom framställt inom utskottet, mötts av det meddelande att hinder härför skulle finnas i internationella avtal, har jag måst avstå från fullföljd av detta yrkande.» Detta uttalande betraktade den ärade talaren såsom felaktigt. Jag kan icke säga mer.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

än att en medlem av bevillningsutskottet lämnat upplysningen inför kansliet och i det samlade utskottet. Han sade yttermera, att han trodde sig veta, att det varit tal om att gå denna väg inom regeringen, men att man hade avstått därifrån. Nu kan jag icke yttra mig alls om, huru det förhåller sig med de internationella avtalen och särskilt med de internationella traktaterna. Möjligt är, att däruti icke ligger något absolut hinder, och möjligt är, att uttrycket därför borde hava varit »internationella hänsyn».

Naturligtvis skulle det i utlandet tagas illa upp, om utöver tullen importerad spirituosa skulle drabbas av en särskild beskattning, som icke drabbade inom landet tillverkad.

Den andra erinringen han gjorde var, då han påstod, att jag här i riksdagen från första kammarens talarstol gjort mig till målsman för och försvarat olagliga företeelser. Jag skulle i så fall hava uttryckt mig mycket illa eller också har han icke velat förstå mig. Vad jag sade, då jag omnämnde dessa lagbrott, var, att det sorgliga är, att den allmänna uppfattningen nu icke reagerar på det sätt, som den borde göra. Och jag sade, att man icke skulle bedöma detta förhållande alltför hårt, emedan den allmänna uppfattningen så mycket lider av den myckna lagstiftning som ägt rum och icke haft stöd i den allmänna uppfattningen. Dels har man icke förstått den och dels har man icke varit övertygad om det kloka och riktiga i dessa åtgärder.

Det är denna upplysning jag velat meddela, och jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Klefbeck: Jag har liksom några av föregående talare under flera år varit förbudsvän, och jag förstår därför den motvilja som dessa talare gjort sig till tolk för, när det gällde att taga ställning till den föreslagna skatten. Men jag har ansett det vara min skyldighet, så länge jag lever i denna syndiga värld, att också taga hänsyn till den rena, rama verkligheten. Vi hörde redan vid remissdebatten och ha läst i statsverkspropositionen, att det möter synnerligt stora svårigheter att få debet och kredit att gå ihop, och vi ha hört att utsikterna för framtiden i detta hänseende ha betydligt mörknat, att det visat sig ännu större svårighet, än som beräknats, att få tilläggsstaten att gå ihop. Det står då för mig såsom ett alldeles ofrånkomligt krav att anskaffa de penningemedel, som för statens behov äro oundgängliga. Det har visats, att man för närvarande svårligen kan gå längre på den direkta beskattningens väg än man gjort. Det har påståtts utan att kunna vederläggas av sakskäl, att det visar sig hart när omöjligt att påfinna skattekällor, som kunna redan i år giva behövliga medel. Man har svarat härtill, att den finansminister, som icke kan åstadkomma sådant, har därigenom visat, att han icke är sin plats vuxen. Men jag tror mig icke taga miste, om jag säger, att bakom redogörelsen för det finansiella läget ligger icke blott den ansvarige finansministerns uppfattning, utan även den samlade fond av finansiell kun-

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

skap, som vi väl få taga för givet är till finnandes i finansdepartementet och hos alla till detsamma hörande tjänstemän. Då dessa i exceptionell mening sakkunnige icke se någon möjlighet att åstadkomma behövliga penningar utom genom den här skatten, har jag måst böja mig för detta, ehuru jag icke älskar denna skatt mer än föregående ärade talare sagt sig göra. Men dessa ha blott givit en allmän anvisning om att man skall skaffa medel på något annat sätt. För min del finner jag detta resonemang, om jag så må säga, något lättsinnigt. Det enda man i detta hänseende gjort gällande är, att det rena förbudet är en lysande affär, och därom är jag med de ärade talarna fullkomligt ense; men den som mest förde fram talet härom erkände själv, att detta recept icke verkar för närvarande men möjligen för framtiden. Det synes mig icke möjligt att för närvarande gå en väg, som icke hjälper, blott därför att man förväntar, att den någon gång i framtiden möjligen skall kunna skänka nödig hjälp.

Jag är för övrigt av den uppfattningen, att totalförbudet måste bäras av en mer allmän folkmening, om den skall kunna göra sin effekt fullt gällande. Finnes icke denna, då komma vi att få se sådana sorgliga företeelser, som vi varit vittne till under den nu gångna kristiden och särskilt under sista tiden. Det må visserligen vara sant, att statistiken visar en nedgång i spritkonsumtionen jämfört med ökningen före krigets början, men vi få icke glömma, att hela denna nedgående tendens har stoppat och att nu en uppgående tendens är inne. Vad visar nu detta senare? Jo, att de stackare, som nödvändigt vilja ha sprit och icke få sitt behov tillfredsställt på laglig väg, de kunna på olaglig väg förskaffa sig *lika mycket* sprit, som de skulle få genom det kungliga förslaget. De förskaffa sig blott sprit som är sämre, än den här föreslagna, som verkar mer hälsoförstörande än den, som blivit ordentligt renad. Vad vinner man då på att avslå den kungliga propositionen? Jag påstår: icke något i nykterhetshänseende. Vi drabbas därför icke av den dom, som fälldes för hundra år tillbaka och som här i debatten omnämndes, nämligen att vi taga ut en skatt, som äventyrar nationens välstånd, utan vi pålägga en skatt, som lämnar det nationella välståndet alldeles vid sidan. Jag menar, att detta bevisas därigenom att *spritkonsumtionen blir precis densamma*, om propositionen avslås eller icke avslås. Skillnaden blir den, att om förslaget går igenom, få dessa stackare bättre sprit och på laglig väg åtkommen, och vad som vinnes är, att staten får de penningemedel den behöver, vilka den i annat fall går miste om.

Då jag icke kan se frågan såsom en nykterhetsfråga och icke förstår, att jag sviker mitt gamla ideal, utan ser frågan uteslutande ur statsfinansiell synpunkt, ber jag för min del att få ansluta mig — utan entusiasm för övrigt — till det föreliggande förslaget. I fråga om detaljerna skulle jag visserligen kunna önska några på ett annat sätt; därom vill jag emellertid icke uttala mig för att icke trötta kammaren, utan yrkar bifall till utskottets förslag.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

Greve Lagerbjelke: Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har nyss vänt sig mot det anförande jag hade i början av denna debatt. Jag vill dock påstå, att han därvidlag missuppfattat mitt anförande; men må väl detta bero på, att han icke var närvarande i kammaren, när jag yttrade mig. Jag har aldrig uttalat mig för att indirekta skatter skola uttagas i större proportion än före kriget. Detta inser jag mer än väl är omöjligt. Icke heller har jag vänt mig mot att direkta skatter under sista åren uttagits i den omfattning som skett. Detta har helt enkelt varit nödvändigt. Jag har endast uttalat, att de direkta skatterna icke ytterligare kunna ökas utan fara för näringslivet. Vidare har jag förordat, att vid en ökning av skattebördorna, den indirekta skatten tillgripes i större omfattning än för närvarande är fallet, i den mån sådant efter krigets avslutande låter sig göra. Detta sista av mig gjorda förbehåll lärer uppenbart tyda på, att jag inser svårigheterna vid all indirekt beskattning.

Jag vill sluta med att framhålla, hurusom jag i början av mitt anförande, även om endast principiellt, uttalade min tillfredsställelse med den kungliga propositionen; och det är, tror jag, mer än någon annan talare här har gjort.

Herr Kvarnzelius: För min del kan jag icke annat än uttala ett beklagande av att regeringen ansett sig böra tillgripa denna skattekälla, vilket fullständigt står i strid med av riksdagen tidigare intagen ståndpunkt. Det är nu andra gången riksdagen av Kungl. Maj:t inbjudes göra ett avsteg från de linjer, som utstakades år 1913 och som efter min uppfattning då fingo en mycket klar och förnuftig avfattning. Det har tämligen allmänt erkänts — vid den tidpunkten då den frågan om att frigöra det allmänna från beroendet av de från sprithanteringen härflytande medel var aktuell — såsom en giltig grundsats, att dessa skatter icke vore något lämpligt eller staten värdigt skatteobjekt. Det kan icke vara lämpligt att genom beskattning ockra på lasten på detta sätt; och är det fråga om att anlita skattevägen för att minska konsumtionen av spritdryckerna, är det tydligt, att det måste tillgripas helt andra skattesatser än de ifrågavarande. I det hänseendet vill jag visserligen medgiva, att den kungl. propositionen, vad den sista litern beträffar, i någon mån tillgodoser detta syfte av en prohibitiv verkan. Men av någon synnerligen stor betydelse torde det icke bliva i närvarande tid, då man ser till vilka priser en del personer försöka att på alla möjliga och omöjliga sätt förskaffa sig dessa varor. I jämförelse med dessa fabulösa priser, 80 à 100 kronor per liter som därvid lära betalas, förefalla de ifrågasatta accisbeloppen jämförelsevis blygsamma. Nu har det sagts — och jag förstår det — att regeringen icke utan stor tvekan beträtt den vägen, och det har här betonats av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet att han icke är synnerligen förtjust i denna beskattningsform. Men det har invänts från annat håll att det är nödvändigt, att det icke

Förordningsförslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

finnes någon annan väg att gå. Ja, varifrån skola dessa pengar tagas? Är det icke svenska folket som skall släppa till dessa 20 miljoner? Är det nödvändigt, att man skall taga ut dessa 20 miljoner just genom denna skatteform? Såvitt jag förstår, är det icke omöjligt att skaffa fram dessa 20 miljoner ur dessa samma fickor på annat sätt. Jag får för min del säga, att jag ofantligt mycket hellre går med på avsevärt förhöjda skatter, än jag biträder det förslag som här föreligger; det är mera rättvist, därför att det går ut över en större del av befolkningen. Däremot invändes visserligen: men den direkta skatten är en tvångsbeskattning, då det här däremot är en skatteform, som är frivillig, emedan det här icke är fråga om någon nödvändighetsvara utan om överflödsvaror. — Ja, detta är ett resonemang, som man naturligtvis kan föra, men det är sanning med betydlig modifikation. Hustru och barn till den som erlägger sin skatt genom spritinköp betala nog icke denna skatt godvilligt. Det tror jag icke någon vågar påstå. Det är icke endast ogifta unga män, som erlägga den skatten och som kunna säga: det angår ingen huru jag förfar med mina pengar. Med avseende på familjeförsörjare går det nog icke att upprätthålla den grundsatsen om att det är frivillig beskattning. Den kommer att gå ut över familjens övriga medlemmar. Jag skulle vilja rekommendera dem, som anse, att man gärna kan gå med på det nu föreliggande förslaget, att studera debatterna från den tid då det i riksdagen var fråga om kommunernas, landstingens, hushållningssällskapens och statens frigörande från de av sprithanteringen härflytande medlen. Det torde friska upp deras minne, och de torde då inse vad denna fråga egentligen innebär.

Jag begärde ordet också, bland annat, för att inlägga en protest mot det sätt, på vilket utskottet ansett sig kunna läsa ut innebörden av 1913 års beslut rörande denna sak. När utskottet säger att dess förslag håller sig inom ramen av vad som åsyftats med 1913 års förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, så är detta icke sant. Förordningen medger visserligen att medel tillfälligtvis kunna tagas ur fonden för något socialt ändamål, men utskottet förbiser, att det icke ett ögonblick varit meningen att man skulle kunna genom extra beskattning på rusdryckerna först tillföra fonden ett kapital, som sedan omedelbart skulle tagas ut ur fonden. Utskottets uttolkning hade ingen en tanke på, när 1913 års förordning skapades. Finnes det överskott i fonden, så får det tagas, därest det är nödvändigt för något socialt ändamål. Men försök icke att med stöd av gällande lagstiftning försvara, att man lägger på en beskattning av 20 miljoner och därmed i ett enda tag hissar upp denna gren av beskattningssystemet för att öka fonden i avsikt att sedan omedelbart taga ut samma belopp för ett statsändamål. Det går icke an att uttolka innebörden av 1913 års författning på det sättet.

Av utskottet har vidtagits den förändringen i Kungl. Maj:ts proposition, att det givits ytterligare en liter fri från accis. Detta

Förordnings-förslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

kommer givetvis att återverka på den beräkning, som legat till grund för Kungl. Maj:ts proposition. Det tillkommer icke riksdagen i dag och icke heller bevillningsutskottet att sörja för huru det skall täckas, utan det blir en angelägenhet, som i sista hand tillkommer statsutskottet i sammanhang med uppgörandet av statsregleringen. Men jag vill säga denna kammares ledamöter redan nu att, med den ändring som Kungl. Maj:ts proposition har undergått, måste inom statsutskottet föras på tal att något reducera det belopp som skall tagas ur statsverkets fond av rusdrycksmedel, därest det, som jag förmodar, skulle bliva riksdagens beslut, att denna skatt skall tagas ut; ty såsom jag läst författningen har det icke varit Kungl. Maj:ts mening att röra vid fondens medel i övrigt för sådana här ändamål. Vid sådant förhållande torde försiktigheten bjuda statsutskottet att taga under övervägande att reducera det belopp, som beräknas såsom inkomst i enlighet med den ändring som bevillningsutskottet företagit i Kungl. Maj:ts proposition.

Jag yrkar avslag på det föreliggande förslaget.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 på aftonen.

Herr statsrådet Thorsson: Herr greve och talman! Lektor Bergman ställde en direkt fråga till mig, som jag skall be att få besvara. Men innan jag besvarar den vill jag säga några ord i anledning av den sista talarens anförande.

Jag kan verkligen icke riktigt förstå hans resonemang, när han å sin sida säger, att 5 à 10 kronor i accis pr liter spela egentligen ingen roll om frågan ses mot bakgrunden av de fabulösa pris, till vilka en del personer förskaffat sig spirituosa eller 80 à 100 kronor per liter. Då vill jag verkligen fråga: vilken är den varmaste nykterhetsvännen, den som biträder Kungl. Maj:ts förslag med däri förhöjd accis per varje liter eller den som vill medgiva inköp utanför regleringen av spirituosa till 80 à 100 kronor per liter? Jag måste reagera mot den ärade talarens resonemang. Ty, mina herrar, det är icke vare sig förbud eller icke förbud som här är det avgörande. Det har åtminstone icke varit avgörande, när överläggningar förts om huruvida man skulle medgiva inköp av en eller flera liter till accis å 5, 10 eller 20 kronor, när man visste, att spritkonsumenterna anskaffade dessa spritmängder genom alla möjliga anordningar och till betydligt högre pris.

Nu vill jag, med anledning av lektor Bergmans fråga om exempelvis denna skattekälla icke skulle tillföra fonden 20 miljoner kronor, är det då meningen att taga de 5 à 6 miljonerna som finnas i fonden, säga att detta aldrig har varit min mening. Om jag i mina kalkyler missräknat mig i fråga om denna skatt, så måste det gå med denna missräkning liksom med varje annan sådan, nämligen att det felande beloppet täckes av kassafonden, om det finnes nå-

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

got i den; finnas icke tillräckliga medel i kassafonden, måste beloppet täckas uti påföljande års stat. Det har således aldrig varit min mening, att rusdrycksfonden skulle berövas något av sina nuvarande medel genom en utav mig eventuellt gjord felkalkyl.

Medan jag har ordet nödgas jag yttra mig om ett par andra punkter, som lektor Bergman i sitt anförande berörde. Han frågade: varför skola egentligen pengarna inkasseras redan under 1919 i detta fall, då man exempelvis i fråga om kommissionernas utgifter har så att säga hushållat litet hur som helst. För det första måste jag säga, att det är en avsevärd skillnad på att göra upp en budget, då man har att räkna med vikande konjunktur eller om man kan emotse uppåtgående konjunktur. Det av herr Bergman ifrågasatta förfarandet praktiserades visserligen när exempelvis krigskonjunkturskatten infördes. Då behövdes det att täcka ett tillfälligt behov på ungefär 9 miljoner kronor. Jag är icke riktigt på det klara med, om Kungl. Maj:t då föreslog i propositionen, att dessa 9 miljoner skulle uttaxeras under det löpande året. I varje fall beslöts, att skatten skulle uttaxeras följande år, men beloppet inräknades uti det löpande årets budget. På det sättet började man räkna med ett tillskott i budgeten, som man skulle taga ut först följande år. Så var det, och när det gällde 9 miljoner kronor, var det egentligen en underordnad sak. Men nu när krigskonjunkturskatten är 300 miljoner kronor, spelar det en avsevärd roll i budgeten. Jag har gjort försök detta år att i någon mån återföra oss till verkligheten, så att man icke i löpande räkenskapsår skulle behöva räkna med medel som inflyter först ett år senare, detta även med hänsyn till vikande konjunkturer. När Kungl. Maj:t blev övertygad om att man icke kunde finansiera kommissionernas verksamhet, såsom man först tänkt sig, föreslog ju Kungl. Maj:t hos föregående års riksdag, att en kredit för kommissionernas räkning skulle öppnas hos ett antal större banker på tillsammans 550 miljoner kronor. Dessa 550 miljoner ha kommissionerna visserligen endast såsom rörelsekapital, men staten är ansvarsskyldig för beloppets återbetalande; det blir nu beroende på huru kommissionernas räkenskaper gå ihop, huru mycket av detta kapital som kan återbäras och huru mycket vi genom nya skatter eller annorledes i framtiden få lov att uttaga för täckande av statens hushållning på detta område. Om man har sådana saker att tänka på, skulle enligt min uppfattning en finansminister handla något lättvindigt, om han följde lektor Bergmans anvisningar och lät ställa dessa 20 miljoner kronor på framtiden. Jag är säker på att, om icke spriten vore med i denna fråga, så skulle den ärade talaren, med lika stor bestämdhet som han sade, att en finansminister som icke kan reda sig med budgeten annat än med tillhjälp av spriten borde avgå, med lika stor tvärsäkerhet skulle säga, att en finansminister, som med vetskap om, att han i budgeten laborerar med en i förskott utnyttjad skattekälla av den omfattning, som krigskonjunkturskatten innebär, och ändå skulle försöka att skjuta ytterligare 20 miljoner av årets behov fram till

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

täckning under ett följande år, han bör gå och gå omedelbart, utan att hava någon stunds betänketid.

Sedan vill jag vända mig emot den anmärkning, som gjorts, att de 20 miljoner, som spritaccisen skulle giva, icke skulle få användas till sociala ändamål i annan mån, än man uppräknade dessa sociala ändamål. Då jag hade att räkna med denna tilläggsbudget, ingingo i densamma åtskilliga belopp, som avsågo att hjälpa kommunerna i deras kristidsbekymmer, som avsågo att skaffa mat åt hungrande människor, som icke hade så ställt, att de kunde tillreda sina måltider i sina hus, utan genom städers eller kommuners medverkan måste hämta sina måltider i de allmänna spisningsanstalterna, en verksamhet, som var sammanbunden med arbetslöshetsunderstödsverksamheten, var jag nog naiv, att jag trodde, att det kunde rubriceras såsom social verksamhet tillräckligt starkt för att försvara den tolkning jag tillåtit mig göra i den kungl. propositionen; och jag har därför med utgångspunkt från detta ansett, att jag i det fallet stod på ganska säker mark, även om jag icke hade formligen uppräknat alla de beloppen i budgeten och sagt, att så och så mycket skall gå till bespisningsverksamheten, så och så mycket till arbetslöshetsunderstöd, så och så mycket till avhjälpande av andra sociala olägenheter o. s. v. Till detta kan läggas att uti årets tilläggsstat är upptaget ett belopp på 25 miljoner kronor till prisförbilligande av hushållsveden, detta belopp kompenserar mer än väl de 20 miljoner som nu begäras. Jag trodde verkligen, att den sociala verksamheten och de anslag som utgå till denna under 1919 skulle kunna försvaras utan att behöva specificeras på sätt lektor Bergman ifrågasatt.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag vill först rikta en bestämd protest mot det uttalande, som gjordes av en ärad talare på Gottlandsbänken, vilken betecknade mitt uppträdande såsom otillständigt. Vad jag gjorde var, att jag erinrade om vad som stått i en större huvudstadstidning, och jag påvisade, att rättelse skett uppenbarligen efter framställning från bevillningsutskottet. Jag yttrade, att som förklaring till detta ingripande från bevillningsutskottet nog kunde läggas de arbetsresultat, vartill bevillningsutskottet i år kommit, och jag uppräknade ett antal av dessa arbetsresultat. Då gör den ärade talaren så, att han tar och giver mitt uttalande en rent personlig tillspetsning, som verkar nästan såsom en förvrängning av vad jag sagt. Mot ett sådant förfarande skulle man kunna använda den ärade talarens eget uttryckssätt. I sakfrågan vidhåller jag fullt ut vad jag tidigare yttrade i detta sammanhang.

Mot herr Wijk vill jag säga att, när jag åhörde honom, trodde jag, att hans resonemang skulle utmynna i ett avslagsyrkande både på Kungl. Maj:ts proposition och på det förslag, som föreligger från utskottet. På de båda punkter, som i den kungl. propositionen angivas såsom oundgängliga förutsättningar för att förslaget skulle kunna lämpligen genomföras, på båda dessa punkter fann han förslaget icke tillfredsställa Kungl. Maj:ts egna anspråk. Han sade,

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

att såsom förslaget nu ligger, måste det öka statens beroende av rusdrycksförsäljningen, och medgav att det kommer att försvåra kontrollen och göra den i hög grad vansklig. Men oaktat han hade den åsikten, tillstyrkte han ändå utskottets förslag. Nog får man säga, att det måste betraktas som egendomligt, att man med en sådan argumentation kommer till ett dylikt resultat.

Så vill jag vända mig mot herr Klefbeck, som sade, att vår ståndpunkt är lättsinnig. Här är fråga, herr Klefbeck, om att välja mellan skattebördor, som kunna kännas tunga, och skatter, vilka vi beteckna såsom farliga. Att den som motsätter sig de senare skatterna skall vara lättsinnig har jag svårt att förstå. Om erinringar i sådan riktning komme från herr Klefbeck gent emot den motsatta ståndpunkten skulle de vara mera förklarliga.

Gent emot herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vill jag säga, att jag förstod honom bättre, så länge med de ifrågasatta 20 miljonerna skulle täckas hela den brist i 1919 års tilläggsstat, som han efter anlitande av andra skattemedel ansåg föreligga. Jag förstår honom mindre nu, då han meddelar, att utöver de 384 miljoner kronor, som förekomma på utgiftssidan i årets redan framlagda tilläggsstat, behövas ytterligare medel, som måste uppbringas från andra håll. Vi stå således icke genom ett bifall till spritaccisen inför en fullständig tilläggsstat för år 1919, utan nya åtgärder måste till för täckande av ytterligare brist å denna budget. Då kommer jag fram till att det kan vara skäl i ett uppskjutande av prövningen av hela denna fråga för att i ett sammanhang taga i övervägande åtgärder för den definitva bristens täckande.

Herr statsrådet sade också, att i tilläggsstaten ingå en del »sociala» utgifter, och att det bör tillfredsställa de anspråk, man hade på rusdrycksmedelsfondens användande. Men ställer man sig på den ståndpunkten, herr statsråd, vad är det då för mening i att skapa en särskild fond av dessa medel? Herr statsrådet menade, att den omständigheten att man skapat denna fond vid sådant förhållande icke skulle utgöra något hinder för att använda densamma för ifrågavarande ändamål. Men just fondens tillkomst bör skilja mellan medel, som användas till allmänna ändamål, och de som användas till särskilt prövade ändamål. Därav framgår också, att det resonemang, som herr statsrådet gjorde gällande, icke står i överensstämmelse med grundprincipen i 1913 års beslut.

Jag vill erinra därom, att den kritik jag i mitt tidigare anförande riktade mot utskottets förslag och de frågor jag tillät mig framställa med anledning av detta förslag, alltjämt kvarstå fullkomligt obesvarade. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Östberg: Jag har begärt ordet för att uttala min anslutning till de synpunkter, som anförts av greve Lagerbjelke därom, att vi måste även lita till de indirekta skatterna, då vi i avseende å direkta skatter nu nått så långt, att vi icke utan stor våda kunna fortgå på den vägen. Nu vet jag väl, att det finns en åskådning som anser, att alla indirekta skatter äro av ondo och därför icke borde

Förordningsförslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

finnas till. Men denna åskådning är väl så opraktisk och så orimlig, att den icke bör få göra sig gällande. Indirekta skatter på vissa konsumtionsvaror är någonting, som kan anses nyttigt och på sin plats, och man finner, att alla demokratiska länder också lagt skatt på konsumtion av tobak, kaffe och sprit. Vårt grannland Norge har lagt mycket högre skatt på kaffekonsumtionen än vad Sverige gjort.

Nu har anmärkts mot denna beskattning av spirituosa, att den skulle strida mot den princip, som riksdagen förut uttalat i fråga om det allmännas frigörande från inkomster av rusdrycker. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att detta frigörande skedde endast på det sättet, att kommunerna och med dem jämställda berövades inkomster av dessa drycker, och alltsammans överfördes till staten, och så länge det förhållandet existerar att en konsumtion av spritdrycker fortgår, har således staten att taga inkomsterna av denna konsumtionsbeskattning.

Det kan emellertid från en annan sida anmärkas att det strider mot hela vår nya rusdryckslagstiftning, som efter så många om och men kom till stånd och som medgiver att en person får av spritdrycker köpa fyra liter i månaden, att nu i avsevärd grad hindra detta genom den föreslagna accisen. Det kan på detta sätt bli möjligt att alldeles eludera hela denna bestämmelse om rätt till köp av ett visst kvantum. Från den synpunkten tycker jag att denna lagstiftning skulle vara mycket behaglig åtminstone för nykterhetsvännerna, ty det kan tänkas, att de skulle begagna detta skattepåläggande för att motverka medgivandet av rätten till inköp av spritvaror.

Om man nu inför accis vid köp av den tredje litern och så högre accis för den fjärde litern och därutöver, så finnes det ingenting som hindrar, att man börjar med accisens påläggande, sedan man köpt en tiondels liter, och sedan stegrar oupphörligt. Därigenom blir tillståndet, som lagen innehåller, att köpa visst kvantum högst betydligt reducerat i praktiken.

För min del instämmer jag i herr Wijks resonemang, att skall accis påläggas, bör den läggas på varan såsom sådan. Kan man icke skilja mellan *olika slags* varor, får man naturligtvis göra så, att man lägger accis på alla varor man på det sättet vill beskatta. Genom att lägga accis på merförbrukning går man för det första mot den lagstiftning jag nyss skildrade, och för övrigt om staten behöver denna inkomst, gör man ju den som förtär så mycket mer till ett slags samhällets välgörare.

Nu har här sagts, att denna inkomst av spritaccis är behövlig särskilt med hänsyn till resultatet av statens järnvägar. Det är statens järnvägar, som ställa stora anspråk på våra debetsedlar, eftersom man icke kan komma till rätta med fraktsatserna, vare sig man icke kan eller icke vill höja dem tillräckligt. Det är dock underligt, att just de skola särskilt bidraga till statens järnvägar, de som vilja förtära litet mera sprit än de, som förtära något mindre.

Vidare måste denna gradering av accisen verka ytterst ojämnt. Det är ju så, att om det är en mindre familj, som har en motbok till

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

sitt förfogande, så verkar ju denna skatt ganska lindrigt, men för en större familj, som också blott förfogar över en motbok, verkar den ju ganska billig, när man kommer upp till ett större inköp. Detta kommer ju att medföra, att man söker skaffa sig *flera* motböcker på ett eller annat sätt. Det är ju redan en industri, som lärer förekomma, och det är ju klart, att denna högre beskattning på de efterföljande litrarna uppmuntrar till detta anskaffande och att man söker undgå denna högre skatt. Sålunda i tillämpningen kommer den att verka ytterst ojämnt. Jag tror därför, att det icke är någon lycklig väg.

Nu har det sagts, att detta skulle gälla som ett experiment till detta års slut. Men frågan är väl ändå, om man kan acceptera hela denna princip om olika accis för olika mängder av sprit, som inköpes.

Hela denna diskussion har ytterligare befäst mig i den åskådning, som jag förut haft anledning att framföra i denna kammare, och det är att, såsom förhållandena blivit, det enda praktiska och riktiga vore, att staten införde, liksom på tobakshanteringens område, ett monopol. Då kom man ifrån hela denna invecklade lagstiftning. Man kom ifrån hela detta system med olika styrelser i olika kommuner, som skola i sista hand dirigeras av ett ämbetsverk, som står utanför allt det affärsmässiga. Systemet åstadkommer ju i allt fall godtyckligheet inom de olika systembolagens verksamhetsområde. Man kom ifrån allt detta som nu faktiskt innebär ett monopol i mycket invecklad form med en högsta ämbetsmyndighet, som icke har med själva affärerna att göra och som dock ur ämbetssynpunkt kontrollerar. Införde man samma väg som med avseende på tobaken, kunde vidare hithörande inkomster från sprithanteringen på ett mycket enklare sätt regleras än genom dessa plottriga lagstiftningar, där man ena stunden lägger på ett och den andra stunden ett annat.

För närvarande skulle jag för min del helst se, om accisen kunde göras lika för all försäljning, för all utminutering å ena sidan och för all utskänkning, å andra sidan. Skulle det vara så, att det förslag som nu föreligger från bevillningsutskottet fälldes, så vore naturligtvis bevillningsutskottet oförhindrat att, om det vid budgetens slutliga uppgörande visade sig behövligt att fylla budgeten, komma fram med ett förslag till en enhetlig spritaccis.

Herr Lindhagen: Jag begärde ordet för att vid sidan av de bestämda meningar, som här uttalats från de båda olika sidorna, det även måtte komma fram ett uttalande från någon, som är mycket tveksam, hur man i föreliggande fall skall handla, på samma gång som jag närmast begärde ordet för en liten gensaga mot det påstående, som från nykterhetshåll gjorts, att man genom att antaga detta förslag skulle bryta med den princip, som fastslogs år 1913. Och herr Bergman gick till och med så långt, att han gav finansministern ett »consilium abeundi» för detta sitt brott mot 1913 års beslut.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att om man ser denna sak ur verklig principsynpunkt så har även nykterhetsfolket — jag tror

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

det var år 1915 — genom att obetingat gå med på tobaksmonopolet brutit med sin princip av år 1913. Nu är det så, att var och en söker göra det mesta möjliga av sina små förtjänster. Jag är absolutist i avseende på tobak, och därför kan jag ju urgera något mot de andra. Det gjorde också, att jag år 1915 väckte en motion naturligtvis med en skarp gensaga mot, att efter 1913 års beslut, i vilket beslut jag deltog, man skulle nu 1915 ga och taga ut skatter ur svenska folket för sådana saker som tobak, som också vore något för hälsan skadligt. Mitt yrkande gick ut på avslag a monopolet på enahanda grunder, som man år 1913 lagstiftade mot, att staten skulle bygga sina inkomster på brännvinshanteringen. Jag gjorde detta så mycket hellre, som det lyckades mig genom någon märkvärdig slump att år 1912 få till stånd en enhällig riksdagsskrivelse om något som lika enhälligt avslogs 1911, att på upplysningens väg borde tillses, att svenska folket icke förstörde sig genom missbruk av kaffe och tobak. Men så kom till min överraskning propositionen om tobaksmonopol, och där sade Kungl Maj:t, att nu skall icke riksdagen vara rädd för, att svenska folket kommer att upphöra att röka tobak eller att förbrukningen därav nedsättes. Visserligen kan det bruket komma att minskas eller komma att visa en nedgång till en början, det visar erfarenheten från andra länder, men sedan röker folket lika friskt igen. Vi kunna därför vara övertygade om, att det kommer att bli lika stora inkomster.

Då vädjade jag till nykterhetsfolket och frågade: Vad är egentligen meningen? År 1912 skrev riksdagen, att vi vilja ha en minskning av konsumtionen av tobak, och år 1915 säger Kungl. Maj:t, att ni kunna vara lugna för, att svenska folket kommer att röka duktigt, så att det icke skall bli mindre inkomster. Vidare frågade jag nykterhetsfolket själv: hur kan ni stå här alldeles tysta och icke säga ett ord och kunna vara med om att stödja på något sätt en sådan proposition? Jag försökte hetsa herr Räf till uppror mot Kungl. Majts proposition. Men det gick icke alls. Han stod där visserligen framför mig och såg förvånad ut, ja handfallen inför det hela, men till mera kunde jag icke få honom. Ja, resultatet blev detta för den nutida parlamentarismen belysande, att nykterhetsfolket sade icke ett jota, utan gick med på att bryta 1913 års princip, och riksdagen, som år 1912 själv skrev, att här bör man minska på tobaksförbrukningen, sade år 1915, att detta icke kommer ifråga, utan det skall rökas friskt. Det är parlamentarism.

Nu vid detta tillfälle är jag ju mycket tveksam. Det steg, som Kungl. Maj:t tagit nu, är i allt fall icke ett så stort avsteg från 1913 års beslut, som det av nykterketsfolket biträdda beslutet av år 1915. Vid sådant förhållande tycker jag nästan för min del, att man även skulle göra en liten rättvisa mot tobaksabsolutisterna, som blivit så misshandlade, så att man kunde få någon jämnbördighet i lagstiftningen. I varje händelse måste jag motsätta mig, att man klandrar allt för mycket finansministern och regeringen i ett så svårt läge som detta, och det kan icke vara uttryck av annat

Förordningsförslag rörande sprit-drycksaccis. (Forts.)

än ett ganska långt gånget principrytteri, när man framkommit med det rådet till finansministern att avgå. Det var det sista, som främst föranledde mig att begära ordet. Eljest hade jag kanske icke sagt något, ty det skall vara måtta i allt.

Nu är jag för min del naturligtvis mycket, ja rent av kolossalt tveksam, hur jag skall göra. Jag har år 1913 av övertygelse röstat för, att man icke skall beskatta sådana saker, och år 1915 har jag sökt taga konsekvensen av detta. Detta är sålunda för mig en princip, och den vill jag icke gå ifrån, utan att jag är tvingad av det allra yttersta nödtvång. Nu är frågan: föreligger för mig ett sådant ytterligt nödtvång? Det är möjligt, att det gör det, men jag har icke kunnat bli så övertygad, att jag finner mig föranlåten gå ifrån en gammal grundsats. Det är verkligen bittert att göra det. Eljest flyter allting: då har man ingenting att hålla sig till. Men när nu en så framstående medlem av statsutskottet som herr Kvarnzelius säger, att det går nog att klara den här situationen, så får jag i min okunnighet antaga, att detta icke är alldeles omöjligt. Dock skall jag be att få uttala en viss varning för att följa herr Kvarnzelius sätt att rekommendera kaffe, ty det var ju just kaffemissbruket, som riksdagen ville avskaffa år 1912. Men det gör herr Kvarnzelius ingenting, om en del av svenska folket lever på kaffe och fördärvar sina magar m. m. för hela generationer på kaffe, bara det icke sker genom brännvin! Jag förstår icke denna logik, och jag måste opponera mig mot den.

Herr talman! Jag skall med yttersta tvekan — under uttalande av mitt förtroende för regeringens handlingssätt, och i känsla av att jag kanske är ovederhäftig — rösta för avslag på det föreliggande kungl. förslaget.

Herr Forssman: Herr Ekman förebrådde mig, att jag hade missuppfattat honom i början av hans första anförande. Jag vädjar till kammaren, om det var möjligt att förstå hans yttrande på annat sätt, än vad jag gjorde. I varje fall är det mot hans yttrande, såsom jag uppfattade det, som jag uppträdde och yttrade mig. Om herr Ekman icke menade vad jag ansåg, att han sagt, så förfaller naturligtvis min anmärkning i detta fall mot hans uttalande.

Jag begärde emellertid icke ordet blott för att säga detta, utan med anledning av herr Kvanzelius' yttrande och hans tvekan, huruvida den här föreslagna summan, beräknad till 20 miljoner kronor, skulle komma att inflyta genom den föreslagna accisen. Särskilt hyser han denna tvekan, därför att utskottet lämnat den tredje litern fri från accis, medan Kungl. Maj:t endast lämnat två liter fria. Jag ber få säga, att i bevillningsutskottet hava vi övertygats därom, att full tillgång på brännvin finnes för den återstående delen av året, och om man icke tvivlar på, att svenska allmänheten kommer att köpa detta brännvin, så har man icke anledning att betvivla, att dessa 20 miljoner kronor skola inflyta. På grund härav, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

Herr Bergman: Jag beklagar, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ej är här närvarande. Jag hade tänkt rikta till honom en liten replik. Jag får väl avstå från det mesta av vad jag ämnat säga, då han är frånvarande, men jag måste i allt fall göra ett par små rättelser.

Emellertid skall jag först be att få säga ett par ord med anledning av herr Lindhagens förebråelse till oss nykterhetsvänner, att vi icke äro konsekventa. Jag anser dock, att var sak bör betraktas för sig. Här tala vi om alkoholfrågan och icke om tobaksfrågan. För min del anser jag i likhet med herr Lindhagen att om något kan göras för att avvänja svenska folket från tobaksbruket, så är det tacknämligt, och jag skall vara med om det, ehuru jag anser, att den olycka, som tobaken vållar vårt svenska folk dock jämförelsevis icke på långa vägar är så stor som den som alkoholen vållar. Vore det så, så kunde herr Lindhagen, och jag vill rekommendera det, igangsätta en rörelse lika mäktig som nykterhetsrörelsen. Kan han göra det, så kunna vi sedan tala om en jämbördighet mellan dessa bägge frågor. Han har mycket rätt i många avseenden, särskilt då han menar att man bör förekomma hellre än bota. Jag vill begagna tillfället att säga, att det skulle vara synnerligen önskvärt, om man ibland de nya departement, som skola skapas — och det är mycket behjärtansvärt allt det, som i det avseendet föreslagits från ansvarigt håll — också kunde skapa ett, som enligt min tanke vore det viktigaste, nämligen ett departement som hade att sörja för *folkhälsan*, ty den är dock själva grundvalen för folkets framtid och välstånd, och det göres i det fallet alldeles för litet. Det göres ganska mycket i kamrar och landsting för sjukvården. Men sjukdomarna äro endast ett symptom av eländet, ofta beroende på okunnighet. Vad göres för att förekomma sjukdomar? Men detta är ju något, som icke direkt hör till fragan och därför vill jag nu icke vidare gå in på den saken.

Med avseende på herr finansministerns yttrande blott ett par ord.

Det är en sak, som kanske mindre betonats i debatten i dag och som även i sin mån gör, att den föreslagna accisen verkar så särskilt obehaglig. Detta lagförslag verkar onekligen som en klasslagstiftning. De personer, som ha råd att betala den fjärde eller femte litern, skola få köpa den, men de andra icke. Nu tycker jag ju, att det är lika fördömligt vem som köper dem, men det är i alla händelser ett klasslagsmärke, som ligger på en sådan lag, och det förvånar mig, att herr finansministern med sin socialpolitiska åskådning kunnat framlägga ett förslag av denna art.

Han har här betonat, att hans kritiker måste anvisa andra finansiella utvägar. Det har också gjorts dels i motioner, dels i debatterna. Det har anvisats flera olika vägar. Jag vill stryka under den möjlighet man har att kunna ytterligare klämma efter det ofortjänta storkapitalet. Nog skulle man kunna få fram dessa 20 miljoner kronor redan på den vägen. Engelsmännen ha under de senare åren i sanning icke dragit sig för sådana åtgärder, och jag

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

tycker att vi skulle kunna följa deras exempel. Men så sade herr finansministern, att om han hade fått det råd, som givits honom, nämligen att ställa sin finansberäkning på framtiden skulle jag kunna med större skäl ha givit honom ett »consilium abeundi». Men vad jag sade, var att om man kunde med säkerhet förutse en inkomst som nu beslutades men som ej kunde inflyta förrän år 1920, och det vore nödvändigt att utgiften vore gjord år 1919, måste ju finansministern på något sätt skaffa penningar för år 1919, men mot säkerhet att få igen dem år 1920. Det sättet har använts av ofantligt många finansministrar till följd av nödvändigheten att så göra utan att de därför fått något »consilium abeundi». Man har betraktat metoden som en nödvändighet.

Slutligen vill jag erkänna att herr finansministern samlat glödande kol på mitt huvud genom att på så elegant sätt parera mitt »consilium abeundi». Det var dock icke egentligen jag som gav honom avgångsrådet, utan jag sade blott, att han själv hade givit sig ett sådant.

Emellertid är det ju mycket artigt, att då jag ändå faktiskt talat om att avlägsna honom från hans befattning han i stället tar sig för att befordra mig. Det var dock icke precis min mening, när jag ville ha bort honom från finanserna, att han skulle övergå till ecklesiastikdepartementet och börja utnämna professorer.

Herr Pers: Jag ber att i denna långt framskridna debatt få säga ett par ord. Jag har ej kunnat ansluta mig till det kungliga förslag, som föreligger, och ej heller till den formulering, som utskottet givit detsamma. Men när det har varit mig motbjudande, så är det en sak, som har framträtt till dess nackdel, som ej blivit så mycket betonad här, och det är det, att jag anser, att förslaget skulle på sätt och vis legalisera det schackrande, som har ägt rum med spriten, och som har fått en stor utsträckning ute i det privata livet. Det har nämnts här, att brännvin skulle ha sålts för 80 upp till 100 kronor per liter, och herr statsrådet fann, att när man hade gjort så i det privata livet, så borde han ej förebrås, om han nu föreslog att taga 20 kronor, men det är detta, som jag anser, att jag skulle vilja säga vara ansvarslöst, att staten ger sig in på att schackra på det sättet med dessa varor. Man är ej rättfärdigad att från statens sida gå in på samma metod, som man klandrar, när den i så stor utsträckning vinner utbredning hos allmänheten, och det är detta, som för mig är det alldeles avgörande skälet för att rösta mot förslaget. Gent emot herr Klefbeck, som sade, att vi ej sätta det allmänna välståndet på spel, skulle jag vilja säga, att vi visserligen ej göra det, men vi sätta den allmänna moralen på spel i en utsträckning, som kan bli rent av fruktansvärd.

Man står inför ett nödläge, säger man vidare, och man uppfordrar oss att anvisa, på vilken väg pengarna skola tagas ut. Ja, jag vill i detta fall liksom i stort sett även annars instämma i det anförande, som har hållits här av herr Kvarnzelius, och jag vill

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

framhålla för kammaren något, som kanske varit bortskymt i hans anförande. Jag vill liksom han säga, att jag med lättare samvete tar ut de här pengarna genom en högre, starkare beskattning av kaffet än genom att göra det på det här sättet, och jag skulle tro, att regeringen skulle stå sig bättre inför en framtida dom, om den reflekterade på att inkomma till riksdagen med förslag om att taga de här pengarna på kaffet än genom att gå in på denna väg. När jag, herr talman, har denna synpunkt på saken, så röstar jag naturligtvis för avslag.

Herr Lindhagen: Ett par ord, herr talman! Herr Bergman uppmanade mig att söka sätta i gång en rörelse bland svenska folket för att åstadkomma ett deras uppror mot tobaksmissbruket. Jag har verkligen, herr Bergman, försökt det en gång. Jag vände mig till nykterhetsfolket för att börja på det rätta stället. Det är nämligen så, att jag länge har varit ledamot av Stockholms stadsfullmäktige, och för många herrans år sedan kommo sändebud från stadsfullmäktiges nykterhetsgrupp till mig och frågade, om jag ville gå in i denna, och då sade jag, att så litet sprit som jag förtärde, så kunde jag gärna bli absolutist, ty det ansåg jag mig böra bli, om jag skulle gå in i en sådan förening. »Dock», tillade jag, »på det villkor går jag in, att herrarna upphöra att röka också.» Jag hörde emellertid sedan ej någonting av underhandlaren. Så stannade min rörelse redan i början.

Herr Ljunggren: I avseende å det sista, som herr Lindhagen yttrade, så tror jag ej att det hade varit omöjligt för honom att bli ledamot av den gruppen. Dess stadgar äro sedan gammalt så beskaffade, att de kunna fa både supa och röka och i alla fall betraktas som goda medlemmar av stadsfullmäktiges nykterhetsgrupp.

Jag begärde ordet, herr talman, endast för att konstatera det sakförhallande, att varken utskottet eller talarna här i kammaren under debatten ha kunnat eller ens försökt göra gällande, att de pengar, som det här nu är fråga om, ej skulle kunna uttagas på det sätt, som jag här föreslagit i min motion. Jag har nämligen i den motionen föreslagit, att dessa 20 miljoner, som det är fraga om, skulle uttagas genom en skärpning av den extra inkomst- och förmögenhetsskatten. Jag har påvisat, att om beloppet hålles inom den gräns, som jag beräknat, nämligen 12 miljoner kronor, skulle den skärpningen belöpa sig till en sjundedel av den extra inkomst- och förmögenhetsskatt, som nu är gällande.

Nu har herr finansministern här sagt, att sedan den kungl. propositionen framlagts så har det visat sig, att det tillkommit betydande utgifter, som han da ej hade beräknat. Om jag ej missuppfattade honom, så angav han den ytterligare post, som hade uppkommit, till en summa av 100 miljoner kronor. När nu herr finansministern anser, att det finnes ingen som helst utväg att taga ut de 20 miljonerna kronor på, om man ej gar den väg, som han anvisat, då tycker jag det är en billig fraga, som man har rätt att

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

ställa till herr finansministern eller bevillningsutskottet: varifrån tänker da finansministern och bevillningsutskottet taga de 100 miljoner kronor, som utöver dessa 20 miljoner behövas för att få budgeten att gå ihop? Det är sålunda ett spörsmål, som det återstår för bevillningsutskottet att lösa.

Herr Klefbeck, han ansåg sig böra giva absolution för den samvetsbetänklighet, som herr finansministern sade sig ha hyst, när han stod i begrepp att framlägga den kungl. propositionen. Men herr Klefbeck ansåg, att han borde böja sig för den statsfinansiella nödvändigheten.

Eftersom herr finansministern ej är närvarande och kan giva svar å den fråga, som jag tillåtit mig göra om de ytterligare 100 miljonerna, så kan jag kanske få ställa den frågan till herr Klefbeck, huruvida han ger bevillningsutskottet och finansministern absolution, ifall de komma med ett förslag senare om att taga ut de ytterligare 100 miljonerna kronor genom ytterligare beskattning av spritdryckerna? Om herr Klefbeck vill vara konsekvent, så måste han, ifall han ej vill handla »lättsinnigt», även då vara med om att gå vidare på den vägen, som han nu förordat, att vi skola beträda.

Herr finansministern yttrade i remissdebatten, om jag ej minnes fel, att han beklagade den finansminister, som skulle uppgöra budgeten för det kommande året. Här säger man nu, att vi ej kunna reda oss utan att taga ut 20 miljoner kronor på det här sättet. Men för nästa år förebådar finansministern, att det blir ännu svårare att göra upp budgeten. Jag vill då fråga: hur tänker man då reda sig, om man ej vill beträda den väg, som man här slagit in på? Nu har herr Klefbeck och andra talare tröstat oss med, att det här gäller endast för en gång, och sedan kommer det ej åter. Men man måste i alla fall medgiva, att detta är en väg, som man, om man en gång slagit in på densamma, ej sedan kan komma ifrån.

Det förvånade mig något, när herr finansministern beklagade sig över, att i den debatt, som har ägt rum i denna fråga, penningefrågan sköts undan i andra rummet, under det att nykterhetsfrågan sköts fram i första rummet. Ja, jag får säga, att det har förvånat mig i allra högsta grad, att en förbudsvänlig finansminister har kunnat vända om denna sak på det sätt, att han skjuter den finansiella sidan i första rummet och nykterhetsfrågan i andra. Eller rättare sagt, att nykterhetssynpunkterna i ett sådant spörsmål som detta ej alls fått göra sig gällande. Och jag för min del åtminstone måste instämma med herr K. J. Ekman, när han här konstaterat, att det ej tyckes hava blivit några bättre utsikter för nykterhetssynpunkterna här i landet, när demokratien kommit till makten. Man hade ju alltid hoppats, att så skulle bli förhållandet, men här har man ett bevis för, att så ej har blivit fallet, och jag maste uttala ett beklagande av detta förhållande.

Herr talman, jag ber att få yrka avslag å föreliggande betänkande.

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

Herr Swartz: Ja, herr talman, mina herrar, jag skall ej alls giva mig in på själva huvudfragan här, men det är med anledning av ett par upprepade uttalanden ifrån deras sida, som ej ha velat vara med om att pålägga den här spritdrycksaccisen — uttalanden därom, att man borde kunna ersätta den inkomst, som på det sättet vore beräknad för statsverket genom en ökad kaffetull — som jag anser mig böra erinra om att, om jag ej allt för mycket missminner mig, den årliga konsumtionen av kaffe är ungefär 40 miljoner kilogram. För att sålunda komma upp till en ökad årsinkomst av 20 miljoner, behöves det en förhöjning av kaffetullen med 50 öre. För närvarande utgör kaffetullen 12 öre. Vi ha några stycken här i kammaren motionerat om en förhöjning av kaffetullen, varvid vi i alla händelser ej ha vågat sträcka oss längre än till en höjning med 18 öre pr kilogram. Detta gör således ej på långa vägar när ett belopp av 20 miljoner, men det kan naturligtvis ej annat än glädja mig som motionär att höra de många uttalanden av sympati för den tanke, som legat till grund för vår motion om saken. För min del ber jag, med den kännedom jag i någon mån kan möjligen anses besitta — d. v. s. förmåga att bedöma möjligheten att få en budget att gå ihop — att få säga, att både spritaccisen och den förhöjda kaffetullen nog komma att behövas för att stärka budgeten.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de beträffande nu föredragna paragraf framkomna yrkandena propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare därpå att paragrafen skulle avslås; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § i bevillningsutskottets i betänkande nr 33 framställda förslag till förordning om spritdrycksaccis, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås ifrågavarande paragraf.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 33.

Förordningsförslag i rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

2 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

Spritdrycksaccisen utgår efter ett beräknat belopp vid utminutering av fem kronor för den första, tio kronor för den andra och tjugo kronor för varje följande liter accispliktiga spritdrycker, som under kalenderkvartalet försäljas till en och samma person, samt vid utskänkning av fem kronor för varje liter.

Spritdrycksaccisen upptages vid försäljningen; dock att, där rusdrycksförsäljningsbolag till annan överlåtit rättighet till utskänkning, accisen skall erläggas vid dennes inköp av spritdrycker för rörelsen såsom om utskänkning då ägde rum.

Herr *Boman* hade i avgiven reservation förordat följande lydelse av nu ifrågavarande paragraf:

Spritdrycksaccisen utgår efter ett beräknat belopp vid utminutering av sju kronor för varje accispliktig liter spritdrycker, som under kalenderkvartalet försäljes till en och samma person, samt vid utskänkning av fem kronor för varje liter.

Spritdrycksaccisen — — — rum.

Det av herr Boman gjorda yrkandet hade biträtts av friherre *Fleming*.

Herr Ericsson Aaby: Då kammaren nu har beslutat i princip för denna sak och vi nu kommit till § 2, vid vilken är fogad en reservation av herr Boman, så ber jag att få yttra några ord.

Som herrarna kanske erinra sig från remissdebatten så uppträdde jag då och opponerade mig på det bestämdaste emot vad jag ansåg vara oriktigt, nämligen ett uppsättande av brännvinspriset för vissa litrar ända upp till 20 kronor. Jag skall ej trötta kammaren med att upprepa de skäl, som jag anförde. De skälen äro för övrigt framhållna i dag av en ärad representant på Västmanlandslänsbänken, med vilken jag till fullo instämmer. Men när jag har den uppfattningen, så förstå herrarna, att jag ej kan vara med om Kungl. Maj:ts förslag, och därför ber jag att få ansluta mig till den av herr Boman avgivna reservationen. Man skulle väl kunna vinna sitt mål utan detta uppdyrkande av priset till vad jag vågar kalla ett av statsmakterna fastställt ockerpris.

Jag kan i detta sammanhang ej underlåta att för ett ögonblick uppehålla mig vid de förhållanden, som äro rådande på detta område. Vi ha stiftat en lag av den 17 juni 1917, som trädde i kraft den 1 januari i år. Enligt dess § 48 skulle vi ha varit berättigade till en tilldelning av fyra liter i månaden, men på grund av brist på spritvaror har denna ransonering betydligt nedsatts. Jag vill be att få understryka vad en ärad talare vid § 1 talade om, nämligen att det varit möjligt att för jämförelsevis ofantligt billigt pris få inköpa utländskt brännvin, varigenom statskassan genom tull samt en *måttlig* accis kunnat få de inkomster, som nu hava efter

Förordningsförslag rörande spritdrycksaccis. (Forts.)

så mycken debatt och strid blivit beslutna. Man har sålunda ingalunda efterlevat denna lag, som vi ha av den 17 juni 1917. Men härtill kommer, att en styrelse har inrättats, där man, om det nu har skett av naivitet eller missriktat nit, har sökt sträva efter att på alla sätt till den yttersta gräns utnyttja sin maktfullkomlighet. Så ha vi systembolagen med den mäktige herr Bratt, som jag måste giva ett visst erkännande för hans stora nit och oerhörda energi. Och så till sist ha vi spritcentralen med en inköpsnämnd, så att om till exempel en person skaffat sig ett parti vin utifrån fullt lagenligt och betalat detta, så skall han beskattas extra härför med 3 % till spritcentralen och med viss procent till systembolaget, som sedan skall utlämna vinet till alldeles godtyckliga taxor. Är detta ett sätt att handhava en beskattningsrätt, som icke borde tillkomma dessa myndigheter, utan som borde tillkomma svenska riksdagen? Jag har tagit mig friheten att i remissdebatten fästa herr statsrådets och chefen för finansdepartementet uppmärksamhet på detta, och när han nu nyss firat en så storartad triumf, så förmodar jag, att han i glädjen däröver har ett öppet sinne för de missförhållanden, som äro rådande på detta område, och att han tager itu med kraft, så att det blir andra och bättre förhållanden, ty för närvarande anser jag, att de ej äro försvarbara. Herr greve och talman, jag ber att få yrka bifall till den Bomanska reservationen.

Herr Forssman: Herr greve och talman! Bara ett par ord med anledning av vad den siste ärade talaren yttrade angående herr Bomans reservation. Det har ju uttalats farhågor för att den föreslagna accisen ej skulle komma att giva det erforderliga beloppet, men jag ber att få säga, att jag tror, som jag sade förra gången, att detta belopp kommer in, även om man går herr Bomans väg, men alldeles visst är, att man säkrare kommer till detta mal, om man följer utskottets förslag. Dessutom är såsom jag förra gången tillåtit mig betoningen av lyxskattemomentet kraftigare i utskottets förslag än genom herr Bomans reservation. Jag ber att på grund av dessa skäl, herr greve och talman, fortfarande få yrka bifall till utskottets förslag och avslag å herr Bomans reservation.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som förekommit rörande den under behandling varande paragrafen, propositioner, först på densammas godkännande samt vidare på antagande av paragrafen med den lydelse, som förordats i herr Bomans vid föreliggande betänkande avgivna reservation; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Boman* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 2 § i bevillningsutskottets i betänkande nr 33 framställda förslag till förordning om spritdrycksaccis, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages ifrågavarande paragraf med den lydelse, som förordats i herr Bomans vid betänkandet avgivna reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 42.

Övriga delar av utskottets ifrågavarande förordningsförslag.

Godkändes.

Förslaget till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Godkändes.

Utskottets i betänkandet gjorda hemställanden.

Förklarades besvarade genom kammarens föregående beslut.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels förordning angående försäljning för vissa ändamål av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitcellulosatillverkning, dels ock förordning om ändrad lydelse av 12 § förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin ävensom en i ämnet väckt motion.

Utskottet hade i föreliggande betänkande på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 365 ävensom motionen I: 172 av herr Tham,

1) antaga vid betänkandet såsom bilagor A och B fogade
förslag till förordning angående försäljning för vissa ändamål av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitcellulosatillverkning, och
förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; samt

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, efter verkställd utredning av de med sulfitspritens användande till förtäringsändamål sammanhängande spörsmål, låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändrade bestämmelser angående tillverkning av brännvin, som av utredningen kunde föranledas.

Beträffande sättet för betänkandets föredragning yttrade

Herr Boman: Herr greve och talman! I avseende å föredragningen av det föreliggande betänkandet hemställes:

att detsamma må föredragas till avgörande punktvis och de i punkten 1 behandlade förordningsförslagen föredragas vart för sig, det i bilaga A upptagna paragrafvis med promulgationsstadgande, ingress och rubrik sist;

att sedan båda förordningsförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan i punkten 1 föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet;

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres; samt

att, för den händelse något av förordningsförslagen kommer att i sin helhet eller i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledes av ifrågasatta ändringer i återförvisade delar.

Vad herr Boman sålunda hemställt bifölls.

Punkten 1.

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit.

Det i bilagen A intagna förordningsförslaget.

1 §.

Denna paragraf hade avfattats sålunda:

Under de villkor och till den myckenhet, som Konungen bestämmer, må partihandlare, varom i förordningen angående handel med skattefri sprit förmäles, jämväl i andra fall än i 8 § samma förordning avses, *till den, som till avsalu bedriver rening av brännvin*, försälja ur avfallslut vid sulfitcellulosatillverkning framställd sprit, som ej denaturerats.

Motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet lydde på följande sätt:

Under de villkor och till den myckenhet, som Konungen bestämmer, må partihandlare, varom i förordningen angående handel med skattefri sprit förmäles, jämväl i andra fall, än i 8 § samma förordning avses, för vetenskapliga, medicinska, farmaceutiska, tekniska, industriella eller likartade ändamål försälja ur avfallslut vid sulfitcellulosatillverkning framställd sprit, som ej denaturerats.

I herr *Thams* ovanberörda motion hade hemställts, att ifrågavarande paragraf måtte få följande lydelse:

Under de villkor och till den myckenhet, som Konungen bestämmer, må partihandlare med skattefri sprit på därom gjord ansökan, jämväl i andra fall än i § 8 av förordningen rörande skattefri sprit avses, till partihandlare med rusdrycker, vilken idkar rening av

brännvin, försälja ur avfallslut vid sulfitcellulosatillverkning framställd sprit, som ej denaturerats.

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

Rörande de villkor, under vilka sålunda inköpt vederbörligen renad sprit må försäljas, meddelar Konungen särskilda föreskrifter.

I en vid betänkandet fogad reservation hade herrar *Jonsson* i Hökhult, *Eliasson*, *Johannes Åkesson* och *Jönsson* i Fridhill av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med avslag å herr Thams motion nr I:172, besluta bifalla vad Kungl. Maj:t i proposition nr 365 hemställt.

Herr Eliasson: Som reservant i den fråga, som nu föreligger, ber jag att få yttra några ord. Det betänkande, som föreligger, grundar sig dels på Kungl. Maj:ts proposition angående användning av sulfitsprit för tekniska ändamål och dels på en motion av herr Tham med begäran om sulfitsprit för förtäringsändamål. Emot utskottets utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition rörande användning av sulfitsprit till tekniska ändamål har jag intet att invända, utan gillar det uttalande, som utskottet har gjort rörande denna sak. Däremot har jag ej kunnat vara med på, när det gällt utskottets tillstyrkan av herr Thams motion om användande av sulfitsprit för förtäringsändamål. Nykterhetskommittén har i det avseendet yttrat sig och funnit sig ej heller kunna förorda ett sådant tillvägagångssätt. Den yttrar sig nämligen, som herrarna torde finna på sid. 24 i utskottets betänkande, i denna fråga sålunda: »I det läge, vari frågan om tillverkning av sprit nu befinner sig, anser kommittén skäl förefinnas, att denna fråga upptages till en snar, allsidig, och ingående behandling. Därvid framstår emellertid som en nödvändighet, att en sådan prövning förbindes med utarbetandet av en ny fullständig tillverkningslagstiftning. Ett eventuellt beviljande av rätt för sulfitspritfabrikerna att tillverka och avyttra förtäringssprit synes nämligen böra ske endast i samband med en sådan reglering av rätten att tillverka jordbruksproduktsprit, att två jämsides med varandra fortlöpande, konkurrerande produktionsgrenar på detta område icke komme att uppstå. En sådan utveckling måste nämligen anses stå i strid med varje målmedvetet strävande att höja och förbättra nykterhetstillståndet hos vårt folk.» Det är alldeles i enlighet med min åsikt om saken. Förrän vi fått en sådan lagstiftning i ärendet angående tillverkningen, så bör ej denna sulfitsprit släppas lös för förtäringsändamål. Dessutom är det ju ej alldeles avgjort från vetenskapligt håll, huruvida denna sulfitsprit ej kan vara skadlig eller hälsovadlig, och så länge som en sådan fullständig utredning ej föreligger, så torde det väl ej vara skäl i, att man ger sig in på ett så vanskligt företag som att tillåta, att sulfitspriten användes för förtäringsändamål. Vidare äro ju, som nykterhetskommittén påpekar, de ekonomiska frågorna mellan dessa fabriker, de gamla spritfabrikerna i Skåne och de nya sulfitfabrikerna, ej på ett nöjaktigt sätt ordnade, och därför kan jag, till dess de frågor som jag nu har pekat på, blivit på ett nöj-

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

aktigt sätt ordnade, ej vara med om saken, utan yrkar bifall till den reservation, som i ärendet blivit avgiven mot sulfitspritens användning för förtäringsändamål.

Herr Tham: Föregående ärade talare gjorde sig till tolk för den vid utskottets betänkande fogade reservationen och ville som skäl mot utskottets förslag särskilt framhålla, att den av utskottet föreslagna utredningen skulle ske, först sedan lagen hade trätt i kraft. Det är ju ett tidsmoment endast som det härvidlag skiljer på. Önskvärt hade väl varit, om utredningen hade varit färdig och för handen, innan lagförslaget antogs, men härvidlag kan man kanske tillämpa ett ordspråk, som säger, att »medan gräset växer, dör kon», och det är väl att driva formalismen väl langt att omöjliggöra tillämpandet av en för övrigt god lag, därför att vissa utredningar ännu icke hunnit bli klara. Det ingår ju uti motiveringen för lagens antagande, att en skrivelse skall avlåtas till Kungl. Maj:t, vari en sådan utredning begäres.

Sulfitspritindustrien, som för närvarande för en mycket tynande tillvaro, är utan tvivel i stort behov av den hjälp, som här föreslagna lag skulle ge densamma. Utan det stödet — det är uppenbart för alla, som känna denna industri — måste den successivt inställa driften och motsvarande arbetslöshet inträda.

Såsom ett ytterligare motiv för avslag framhöll den ärade talaren, att undersökningarna angående sulfitspritens användning för förtäringsändamål icke skulle vara slutförda och att det rådde ett visst tvivel, huruvida drycken lämpade sig för förtäring. Jag är då i tillfälle att meddela, att senast i dag har bevillningsutskottets ordförande jämte några av dess medlemmar fått mottaga ett intyg, undertecknat av doktor B. Lindberger och doktor Einar Hammarsten. Detta intyg, av vilket jag här har en avskrift, ger otvivelaktigt vid handen, att sulfitspriten är fri från främmande lukt och smak samt även i övrigt till sina allmänna egenskaper fullt överensstämmande med i handeln förekommande exportsprit. Det står vidare i intyget, »att hittills utförda jämförande försök på kaniner med ifrågavarande sulfitsprit och i handeln förekommande exportsprit även vid mycket stora doser efter fyra veckors dosering med avseende på giftighetsgraden visat full överensstämmelse mellan de båda spritpreparaten, samt att vid försök på människa, varvid av ifrågavarande sulfitsprit förtärts kvantiteter av cirka 30—100 cm^3 per dag, under en tid av fyra veckor, några påvisbara organiska förändringar ej uppstått, samt att ej heller i övrigt någon avvikelse från de av motsvarande doser vanlig förtäringssprit framkallade verkningarna visat sig».

Kammarens ärade ledamöter torde för övrigt ha tagit del av det intyg, som finnes vidfogat bevillningsutskottets betänkande.

Det har talats om, man och man emellan, att experimenten ännu fortsättas, vilket då skulle möjligen kunna ge stöd för den uppfattningen, att denna speciella fråga ännu icke vore utexperimenterad. Jag vill då meddela, att dessa experiment endast gå ut

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

på att ådagalägga, vilken fraktion, som lämpar sig för dricksprit, d. v. s. det gäller endast att bestämma, vid vilka tidsmoment under destillationsprocessen man skall uttaga en del av spriten för förtäringsändamål och andra delar för tekniska ändamål. Dessa experiment ha sålunda ingenting att göra med utrönandet av spritens beskaffenhet i övrigt eller dess lämplighet som dricksprit, ty denna är, som nyss blivit meddelat, redan fastslagen och bevisad. Det gäller endast att fixera vissa tidsmoment för denna drycksprits uttagande.

Vid behandlingen av föregående ärende fick man i herr Bomans reservation angiven en siffra beträffande det antal motböcker, som voro utlämnade här i Sverige, och denna siffra uppgick till över *800,000*. När ett så stort antal motböcker har utdelats till svenska folket, så torde det väl vara tydligt bevisat, att *svenska folket är i behov av en viss kvantitet sprit.*

Då får man göra sig den slutliga frågan: skall denna sprit importeras eller tillverkas inom landet och, i senare fallet, skall den tillverkas utav näringsämnen eller av en avfallsprodukt? Om man skall välja mellan dessa tre alternativ, kan jag inte förstå att någon tvekan skall behöva föreligga.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkesson, Johannes: Jag har begärt ordet för att säga ifrån, att jag fullt och helt instämmer i bevillningsutskottets uttalande här i motiveringen, då utskottet säger, att det finner det »lämpligare och ur nationalekonomisk synpunkt bättre, att den annars värdelösa sulfitluten utnyttjas, än att för folknäringen användbara jordbruksprodukter skola förbrukas för bränningsändamål». Detta uttalande anser jag så fullt korrekt, att jag mycket väl kan skriva under det, ty att i en tid som denna, då födoämnesbristen är stor, använda just för människor och djur nödvändiga näringsämnen till brännvinsbränning, tror jag väl ingen i denna kammare eller någon eljest, som har en sund uppfattning i frågan, vill vara med om.

Däremot kan jag icke alls dela det slut, vartill utskottet kommit, då det vill tillstyrka, att redan nu sulfitsprit må försäljas till förtäringsändamål. Jag tror, att kontrollstyrelsen har fullkomligt rätt, då den säger, att innan man vidtager denna åtgärd, bör det finnas en ordentlig brännvinstillverkningslagstiftning, som reglerar ifrågavarande sak.

Jag skulle också vilja säga, att jag inte kan tro, att denna kammare, efter det beslut, som den för ett par dagar sedan fattade, då den reagerade mot ett utskottsutlåtande och anhöll om vidtagande av åtgärder för att stävja vad man kallade »spelkortsraseriet» i landet, nu skulle vilja vara med om att utan vidare tillåta denna användning av sulfitsprit. Det gäller ju här en sak, som väl ändå mera skulle skada och mera demoralisera det svenska folket, än ens spelpassionen möjligtvis kan göra.

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

Då jag har denna uppfattning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade, av herr Jonsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: I nu föreliggande fråga är det icke Kungl. Maj:t, som står i skottlinjen, utan bevillningsutskottet har modigt trätt fram för att ödelägga en princip och ett strävande, som under senaste tiotal år kan sägas ha varit gemensamt för hela riksdagen. Man måste nämligen säga, att gemensam för hela riksdagen har tidigare varit en önskan att från rusdryckshanteringen, så snart det gällt användning av rusdrycker till förtäringsändamål, så mycket som möjligt eliminera bort privatekonomiska intressen. Det har givits uttryck härför i upprepade riksdagsbeslut. Härför ges det ock uttryck i nu gällande, även av denna kammare antagna förordning om försäljning av rusdrycker. Den principen har likaledes framhävts från dem, som för närvarande ha ledningen på det nykterhetspolitiska området i landet, anhängarna av det s. k. Brattsystemet. De ha i ord med styrka angivit ett fullföljande av den principen som en nödvändighet, för att man skall kunna åstadkomma rimliga förhållanden.

Här föreslår man emellertid nu att med förtäringsspriten skall förmälas ett privatekonomiskt intresse starkare än kanske något av dem, som förut varit med denna hantering förbundna. Man kan säga, att man hör »skatorna skratta, det väntas främmande» på det här området. Det är uppenbart, att vad nu begäres är blott ett första steg, som givetvis kommer att föra med sig flera, så långt krafterna räcka. När man hör min ärade kamrat på Gävleborgslänsbänken förklara: »Medan gräset växer, dör kon, få vi icke använda vår sprit till förtäringssprit, kommer vår industri att gå under och våra arbetare att bli arbetslösa», så ha vi där preludierna till en följande körsång. Det har också redan kommit så långt att bevillningsutskottet har sväljt denna sak. Skall kammaren nu också svälja den?

Jag skall be att få hänvisa till sid. 21 i bevillningsutskottets betänkande, där man kan få en föreställning om vad ett bifall innebär. Vi ha redan färdiga 12 sulfitfabriker, som kunna årligen leverera 11,170,000 liter 95 %-ig sprit, vilken omvandlad till brännvins alkoholstyrka motsvarar omkring 30 miljoner liter. Vi ha under byggnad i Sverige 9 sulfitfabriker, som komma upp till en sammanlagd årstillverkning av 8,925,000 liter 95 %-ig sprit, som alltså kan omvandlas till mer än 20 miljoner liter 40 %-ig sprit och planerade äro tre fabriker med en sammanlagd årstillverkning av 3,100,000 liter. Det hela representerar en årsproduktion sålunda, som betydligt överstiger den mängd sprit, som här i landet årligen förtärts under de sista 50 åren.

Nu visar det sig ju också, att när det gäller att genomföra denna sak, då handlar man icke, som man gör i andra fall. I regel har man åtminstone icke mera bråttom med att genomföra en betänklig sak, än att man först skaffar sig en lagstiftning, som visar

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

både under vilka villkor företeelsen ifråga skall släppas lös och hur den i övrigt skall arbeta. Men här föreslår man, att vi först skola lämna medgivande om »näringens utövning» och därefter skola vi utarbeta lagstiftningen därom. Så stor har brådskan blivit, så långt gående ha anspråken blivit ävensom tilltron till vad som är möjligt att genomdriva i det nuvarande bevillningsutskottet och i den nuvarande svenska riksdagen. Jag är inte övertygad om att det inte kommer att gå. Jag förmodar tvärtom, att det kommer att gå »med glans» i denna kammare, vilket borde visa herr Ekman från Jönköping, som spekulerade i att den svenska vänstern i det här avseendet icke vore bättre än den svenska högern, att ni ingalunda hade något bättre att vänta, om hans parti även på det här området fortfarande sutte vid makten. Jag förmodar alltså, att det kommer att gå igenom i denna kammare, men jag vågar hysa den tilltron åtminstone, att det inte kommer att gå lika lätt i andra kammaren, och det vågar jag säga, att går den inte igenom i år, så inte kommer den att senare, när folket i allmänhet och när kvinnorna fått sitt ord med i laget, gå igenom på det sätt, som föreslagits i föreliggande betänkande.

Kanske kunde man ändå hoppas, att kammaren, åtminstone med hänsyn till det rent betänkliga i att först bevilja en sådan sak som den här föreslagna och sedan lagstifta om hur och under vilka förhållanden den saken skall få utveckla sig i samhället, icke följer bevillningsutskottet utan avslår vad bevillningsutskottet föreslagit och biträder Kungl. Maj:ts proposition i ärendet. Den propositionen ger uttryck åt den rimliga och riktiga uppfattningen, att för sprit, avsedd för *tekniska* ändamål, bör hellre tagas i anspråk sulfitsprit än sprit, tillverkad av jordbruksprodukter, detta särskilt i en tid, då dessa senare äro för landet särskilt betydelsefulla. Härom kunna alla, synes det, vara eniga.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till Kungl. Maj:ts proposition, vilket yrkande ju sammanfaller med den av herr Jonsson i Hökhult m. fl. i ämnet avgivna reservationen.

Herr Forssman: Herr talman! Det är visserligen sant, att det är närmast i anledning av Herr Thams motion som bevillningsutskottet tagit upp detta förslag att låta en viss kvantitet sulfitsprit komma till användning som konsumtionssprit. Men en liknande tanke och ett liknande förslag återfinnes i en framställning av kontrollstyrelsen till Kungl. Maj:t, och jag vill därför påpeka, att bevillningsutskottet i detta avseende har en mycket stark auktoritet särskilt på nykterhetsområdet som stöd för den åsikt, som här framförts.

Nu säger herr Ekman, att beviljningsutskottet har gjort sig till tolk för privatekonomiska intressen. Det bestrider jag på det allra bestämdaste. Här är icke direkt fråga om några privatekonomiska intressen, utan här är fråga om ett nationalekonomiskt intresse. Det är nämligen fråga om, huruvida man skall importera spritvaror från utlandet eller använda för ändamålet lämpliga sprit-

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

varor som finnas i landet. Det synes mig vara en ganska klar nationalekonomisk fråga, som icke heller borde vara så svår att besvara.

Det anmärkes emellertid här från flera håll, att det är en fullkomligt ohållbar ståndpunkt, när bevillningsutskottet i sitt utlåtande förordar en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning angående ny lagstiftning på detta område, d. v. s. ny brännvinstillverkningsförordning, och samtidigt förordar sådana åtgärder, som utav den äskade nya förordningen skulle komma att regleras. Då vill jag fästa uppmärksamheten på, att här är ju bara fråga om en provisorisk anordning. Det är ett provisoriskt tillstånd, som skall gälla för en begränsad tid och avse en begränsad, av Kungl. Maj:t reglerbar kvantitet. Detta synes mig icke alls strida mot bevillningsutskottets uttalade önskan om en utredning angående en ny brännvinstillverkningsförordning.

Gentemot herr Åkesson vill jag säga, att här gäller det ju icke ytterst fragan, huruvida sprit överhuvudtaget skall få försäljas i landet eller icke, utan här gäller det, som jag nyss sade, om den inhemska vara, som finnes på lager, skall fa användas i den svenska konsumtionen eller om man skall importera en utländsk vara, och jag tycker, att man inte skall behöva vara tveksam beträffande den saken.

För övrigt kan jag icke annat än uttala som min åsikt, att här föreligger in nuce en mycket viktig nationalekonomisk fråga av mycket stor räckvidd, och därför måste, förmodar jag, man även i riksdagen i allmänhet med glädje motse en fullständig utredning av spörsmålet.

Beträffande sulfitspritens giftighet skall jag be att för kammaren få meddela, att man på sista tiden har kommit till en helt annan uppfattning om den s. k. methylalkoholens giftighet. Man har förut ansett, att methylalkoholen vore oerhört giftig. Sedermera har man emellertid kommit underfund med att det inte är methylalkoholen i och för sig, som är giftig, utan vissa föroreningar, som förekomma i methylalkoholen. Det är nämligen så, att vid torrdestillation av trä övergår i gasform icke allenast methylalkohol, utan där följer med en hel del substanser, som äro alldeles oerhört giftiga. Det är dessa, som ha givit anledning till uppfattningen om methylalkoholens stora giftighet. Däremot uppstå icke dessa giftiga föroreningar i methylalkoholen vid förjäsning av cellulosa till sulfitsprit. Även om också då vid sidan av den uppstående methylalkoholen en del föroreningar bildas, så äro dock dessa även i den råa sulfitspriten betydligt mindre giftiga än de, som åtföljа den methylalkohol, som framställes genom torrdestillation.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag å reservationen.

Herr Nilsson, Johan: Herr greve och talman, mina herrar! Ett medgivande, att sulfitspriten får användas till förtäringsändamål medför utan tvivel en hård konkurrens för de gamla jord-

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

bruksbrännerierna. Orsaken till att dessa industrier fått ligga nere under kristiden, känna vi alla. Det har ju skett på grund av att de råvaror, som av dessa industrier använts till brännvinsbränningen, behövt användas till direkt förtäring. Men jag vågar alldeles bestämt påstå, att förhållandena härutinnan komma att ändras och att dessa brännerier kunna ha rättighet att hysa den förhoppningen att få återupptaga sin normala verksamhet när som helst. Redan nu har de ju satts igång för att avverka en del överflödiga rotfrukter, och till kommande höst tror jag man kan förvänta, att förhållandena kunna anses ha blivit sådana, att brännerierna kunna åter upptaga sin gamla verksamhet.

Den uppdelning på detta område, som hittills rått och som ju är föreslagen i Kungl. Maj:ts proposition, att sulfitsprit skulle få användas endast för tekniska ändamål och att man skulle förbehålla potatisbrännerierna rätten att framställa sprit till direkt förtäring, är en uppdelning, som jag tror är lämplig att bibehålla även i fortsättningen. Det kan dock icke förnekas, att det ligger en viss hälsofara uti förtäring av sulfitsprit. Åtminstone tyckes frågan om dess ofarlighet icke vara tillfullo utredd, så att man kan vara alldeles på den säkra sidan därvidlag.

Jag skulle vidare vilja framhålla en sak här, som har sin särskilda betydelse, när det gäller denna fråga, och det är den stora utbredning, som potatisodlingen har fått tack vare brännvinsbränningen. Om vi icke haft denna industri, hade alldeles säkert denna odling vid kristidens början icke på långt när haft den utbredning, som den nu hade, och det hade då icke varit möjligt för landet att reda sig i den situation, i vilken vi till följd därav nu rett oss någorlunda. Nu hade man den resursen, att man kunde avstänga brännvinsbränningen och använda potatisen direkt till födoämne. Det kan ju inte vara så alldeles uteslutet, att en sådan situation åter kan uppstå, att denna fråga får samma stora betydelse än en gång. Man behöver då inte nödvändigt tänka sig, att vi skola komma i krigsförhållande igen inom en kort tid, men man kan tänka sig missväxtår, man kan tänka sig år med en betydligt minskad avkastning. Då har man den möjligheten att, sedan man bränt så mycket i förväg, att man reder sig några år framåt, stänga av bränningen på nytt och därigenom tillförsäkra landet en jämn tillgång på det viktiga födoämnet.

Om nu dessa brännvinsbrännerier skola läggas ner, befarar jag, att i stora delar av Kristianstads län och även i Blekinge, Malmöhus län och i Västergötland, där det finnes stora jordområden, som icke på annat sätt kunna ekonomiskt lämpligen utnyttjas, potatisodlingen icke kan hållas uppe. Jag tror det är en synpunkt, som är långt viktigare att anlägga än den, huruvida man på något sätt genom att tillmötesgå utskottets förslag kan gynna de nu under kristiden uppkomna sulfitfabrikerna.

Vidare är det ju tydligt, att om man släpper loss sulfitspriten för förtäringsändamål, kan det anses, att jordbruksbrännerierna icke behöva sättas igång på nytt. De ha lojalt böjt sig och ha stått stilla

Förordnings-förslag rörande för-säljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

under krigstiden av förut nämnda skäl. Men om de däremot skulle komma att ligga nere på grund av att en ny industri gynnas framför den, och dessa brännerier således nekas att sätta igång sin verksamhet på nytt, därför att det finnes god tillgång på sulfitsprit, då förmenar jag, att de kunna ha berättigade anspråk på att bliva inlösta av statsverket.

Nu säges visserligen, att det förslag, som här ligger före, gäller ett provisorium; men man kan misstänka, att om vi ge oss in på denna väg för denna gång, det ligger en stor fara i att man kan få förnya detta provisorium sedermera.

Jag tror således, att om man vill taga dessa synpunkter, som jag tillåtit mig framhålla, något i beaktande, skall man finna ytterligare skäl för att här gå på den linje, som reservanterna föreslagit, och jag tillåter mig därför, herr greve och talman, att yrka bifall till den av herr Jonsson i Hökhult m. fl. avgivna reservationen.

Herr Bäckström: Herr talman! Herr Eliasson läste upp en del av nykterhetskommitténs utlåtande, men han slutade på det ställe, där det blev som mest intressant. Nykterhetskommittén övergår nämligen, där herr Eliasson slutade, till följande uttalande: »Däremot måste det från nykterhetssynpunkt betraktas som en avsevärd vinst, om det jordbrukareintresse, som hittills varit knutet vid bränneriindustrien, kunde därifrån elimineras. Och till förebyggande av ett fortsatt och svårupplösligt ekonomiskt intresse från sulfitspritindustriens sida för tillverkningen och försäljningen av sprit till förtäringsändamål, finner kommittén det böra för en ifrågasatt sådan rätt åt denna industri uppställas såsom ett oeftergivligt villkor, att densamma icke beviljas för obestämd tid eller för all framtid utan endast för kortare perioder och under sådana former, att några ersättningsanspråk från industriens sida icke kunde väckas, därest den nykterhetspolitiska utvecklingen skulle medföra minskade eller fullständigt upphävda behov och sålunda ävenledes medföra minskad eller totalt förbjuden tillverkning av sprit för förtäringsändamål.» Detta villkor har upptagits av kontrollstyrelsen och i det förslag, som utskottet framlagt, vilket väsentligen sammanfaller med kontrollstyrelsens förslag, något som herrarna kanske icke observerat. På sid. 20 i utskottets betänkande står kontrollstyrelsens hemställan, som bland annat innehåller, att Kungl. Maj:t måtte i sammanhang med behandlingen av kungl. propositionen nr 365 — som vi nu hålla på med — av riksdagen utverka bemyndigande för Kungl. Maj:t att intill den 1 maj 1920 medgiva partihandlare med skattefri sprit att under de villkor och till den myckenhet, som Kungl. Maj:t bestämmer, försälja sulfitsprit till den, som till avsalu bedriver rening av brännvin. — Detta är i själva verket utskottets förslag. I kontrollstyrelsens förslag sträcker sig visserligen tiden till den 1 maj 1920, men att utskottet ändrat denna tid till den 30 juni 1920, spelar ju ingen roll. Jag menar således, att utskottet ställt sig på kontrollstyrelsens stånd-

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

punkt, och att kontrollstyrelsen, så vitt jag förstår, upptagit nykterhetskommitténs tankelinje. Nykterhetskommittén har sagt, att tillståndet i fråga icke skall lämnas för obestämd tid utan för en viss begränsad tid. Detta har utskottet tagit med. Nykterhetskommittén vill, att tillståndet skall lämnas under sådana former, att några ersättningsanspråk från industriens sida icka må kunna väckas. Detta understrykes också i utskottets motivering. När för övrigt utskottet ställt sig på kontrollstyrelsens linje, kan riksdagen och speciellt dess nykterhetsvänliga ledamöter vara ganska lugna för att man inte gatt så långt, att det inte ur nykterhetssynpunkt kan försvaras. Under kontrollstyrelsens utlåtande står bland andra nykterhetskommitténs förre sekreterare herr Thulin, som väl ännu inte, förmodar jag, liksom herrar finansministern och bevillningsutskottets ordförande betraktas såsom avfälling på nykterhetsområdet.

Herr Carl Gustaf Ekman var rädd för, att man i och med detta skulle binda spritindustrien vid ett nytt privatekonomiskt intresse. Det var, så vitt jag fattade honom rätt, herr Ekmans förnämsta argument. Ja, det vore mycket riktigt, om det vore så; men enligt min bestämda uppfattning har man inte engagerat ett nytt stort privatekonomiskt intresse för spritindustrien. Det skulle hava varit så om man gått in på de tankelinjer, som exempelvis vissa motionärer från 1914 års riksdag voro inne på, nämligen att sulfitspritindustrien skulle få rätt att sälja sulfitsprit för förtäringsändamål till förhöjda priser. Utskottet säger tvärtom, att man måste ställa sig »tveksam» till denna tanke. Jag kan därför inte finna, att vi nu knyta några starkare privatekonomiska intressen vid sprittillverkningen än som förut funnits.

Till slut endast ett par ord. Det är ganska karakteristiskt, att oppositionen i denna fråga består, förutom av nykterister, jämväl av representanter för Kristianstads län. Två av dessa äro förresten också nykterister Här gäller det nämligen icke blott nykterheten utan även konkurrensen mellan sulfitspritindustrien och potatisbrännerierna, och detta är en särskild historia. Den saken få vi väl taga upp en annan gång. För ögonblicket gäller det endast, huruvida den sprit, som skall drickas här i landet i år, skall vara importerad amerikansk sprit, eller om man även skall få använda en del sulfitsprit, som tillverkas inom landet. Detta är frågan i år, och ur den synpunkten ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Denna fråga är av en synnerligt stor betydelse och kanske ännu större än den, vi i dag förut behandlat. Det gäller här ett mycket stort privatekonomiskt intresse, det torde ändå inte kunna förnekas. En del talare hava ansett, att något privatekonomiskt intresse inte är knutet vid densamma; men man kan tänka sig in i huru saken står, då så många sulfitspritfabriker blivit anlagda under loppet av ett enda år. Nu hänger detta samman för det första med de uppmaningar

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

och den stimulans, som på flera sätt givits av regeringen för att få fram motorsprittillverkning. Denna motorsprittillverkning hade man ju tänkt sig skola komma att utträngа de importerade brännoljorna, fotogen och bensin. Nu har det visat sig, att priset på den motorsprit, som fabrikerna hava tillverkat här i Sverige, hallit sig uppe på en sådan höjd, att det inte finns någon möjlighet att sälja den i större utsträckning. Det är alltså fortfarande fotogen och bensin, som komma att säljas, så snart importen kommit i gång. Detta har återigen inverkat på fabrikernas ledningar, som hava tryckt på, och den föreliggande motionen är naturligtvis ett utslag av denna påtryckning, som gått ut på att nu måste sulfitspriten fortfarande säljas till mycket högt pris, icke såsom motorsprit utan såsom förtäringssprit. Här är det fråga om att åt dessa fabriker ge ytterligare en kompensation, en ersättning. De hava under kristiden fått taga ut ett så högt pris å denna sulfitsprit, att det varit meningen, att anläggningskostnaderna skulle kunna amorteras på ett eller högst ett par år. Nu begäres det i alla händelser, att sulfitspriten skulle få säljas till ännu högre pris till förtäringsändamål. Om det nu inte vore någonting annat än att man avsåge att sälja den kvantitet, som i alla fall går åt, skulle det inte vara så mycket att tala om. Jag står också på den ståndpunkten, att denna sprit, i fall den är användbar, kan försäljas lika gärna som rotfruktsspriten; men jag vädjar till herrarna, som sett den soppa, som släppes ut i strömmen från sulfitspritfabrikerna, huruvida den verkligen är så behaglig. Inom parentes sagt betvivlar jag också, att de laboratorieprovningar, som mera tillfälligtvis gjorts, verkligen kunnat giva till resultat en visshet om, att denna vara vid fabriksdrift verkligen utan fara kan drickas. Men resultatet blir naturligtvis det, att till försäljningen av denna dryck knytes ett kolossalt stort ekonomiskt intresse. Herr Tham har ju i sitt anförande sökt visa, att det svenska folket behöver denna sprit på grund av det antal motböcker, som förefinnes. I den fråga, som vi nyss behandlade, sades det bestämt ifrån, att det fanns tillräckligt med sprit för beskattningsändamål. Det finns i landet tillräckligt med sprit, och det föreligger inte något som helst behov att härutöver anskaffa en ny produkt att användas till förtäring. Förutom sprit, framkallad genom pressjästberedning, hava vi förut beslutat om en extra bränningstid för framställande av brännvin av rotfrukter, som icke kunde användas för annat ändamål, såsom det sades. Import har vidare ägt rum och äger fortfarande rum, och denna import kommer inte att stanna. Importen avser inte endast brännvin i egentlig mening utan också en hel del andra spritsorter. Det blir naturligtvis så, att det kommer att bli överflöd på sprit i en alldeles oerhörd grad. Detta överflöd kommer i sin tur att framkalla det s. k. behovet d. v. s. det konstlade behovet att öka ransonerna, och detta ökande av ransonerna kan sannerligen inte av regeringen eller någon annan tillbakahållas, när så starka intressen trycka på. Detta ökande av ransonerna kommer naturligtvis att medföra ökat drickande och ökad skadegörelse på många områden. Det går inte an att i likhet

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

med herr Forssman säga, att här gäller endast ett tillfälligt provisorium, som inte kan behöva utsträckas på något sätt. Ja, jag vill fråga herrarna: Tro herrarna verkligen, att det går an att stanna, när man en gång givit sig in på denna väg? Nej, här kan sannerligen tillämpas ordspråket, att »ger man hin ett finger, så tar han snart hela handen». Så kommer att ske på detta område. Att lämna vägen öppen för en sådan utveckling är, om något, en olycka som kammaren verkligen bör betänka sig, innan den ger sig in på. Därtill kommer, att det nu är fråga om en helt ny anordning. Som kammaren väl känner, får brännvin inte brännas mer än under viss tid av året, från den 1 oktober till den 1 maj. Men här är det fråga om att få bränna brännvin hela året om. Det sker ju redan nu för tekniska ändamål, men under viss kontroll och på visst sätt, men nu skulle det också komma att äga rum för förtäringsändamål under hela året. Därigenom komme större mängder att brännas. Men härför sakna vi fullständigt kontrollanordningar, vi sakna tillverkningsförordning; och det har mycket starkt påpekats både från kontrollstyrelsen och från nykterhetskommittén, att en sådan anordning som den av herr Tham föreslagna måste föregås av en utredning och en åstadkommen lagstiftning på området.

Här har man nu från två håll läst upp vad nykterhetskommittén sagt, men ingen har berört den verkliga klämmen. Jag skall be att få läsa upp ett par tre rader för att få fram denna kläm. Nykterhetskommittén säger: »Till dess förslag till en ny tillverkningslagstiftning kan föreläggas riksdagen, synes emellertid fullgiltiga skäl föreligga att icke bevilja vare sig sulfitspritindustrien den begärda rätten att få tillverka och avyttra sprit för förtäringsändamål eller att återupptaga tillverkningen av jordbruksproduktsprit i annan och större omfattning än för närvarande är fallet.» Utskottet har anfört några delar av nykterhetskommitténs betänkande och säger på sid. 11: »Vad sålunda av nykterhetskommittén och kontrollstyrelsen anförts, utgör efter utskottets mening beaktansvärda invändningar mot att nu lämna ett permanent medgivande till sulfitspritens användande för förtäringsändamål.» Ja, men utskottet sätter dit ett *men* och säger, att det skall vara ett tillfälligt tillstånd.

Är det nu verkligen så bråttom med denna sak? Föreligger verkligen ett sådant behov, att »kon dör» under tiden, såsom någon nyss uttryckte sig? Jag tror inte detta. Nog kunna vi vänta till nästa år, då vi hunnit få en utredning och ett lagförslag, som reglerar tillverkningen och kontrollen härutinnan; och just på detta skäl finner jag mig böra på det bestämdaste avråda från att gå den väg, som utskottet här gått. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka avslag på herr Thams motion men däremot bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Ekman, Karl Johan: Med anledning av ett uttalande, som nyss riktades direkt mot mig, skall jag be att få säga några ord.

Innebörden av utskottets förslag är den, att man skall hjälpa

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

sulfitspritindustrien genom ett ockrande på spritbegäret. Utskottet har också litet dåligt samvete, ty utskottet säger, att enligt dess mening måste man ställa sig tveksam till tanken att genom möjliggörande av sulfitspritens användande till förtäringsändamål mot förhållandevis högre priser bereda sulfitspritindustrien ett stöd i konkurrensen med de utländska brännoljorna. — Ja, man måste verkligen ställa sig tveksam gent emot en sådan slags politik. En sådan hade för endast en kort tid sedan varit otänkbar här i riksdagen. Det är först nu, sedan vi fått en annan regim, som detta låter tänka sig. När nykterhetsfrågan avgjordes härom året — 1916 fingo vi ju en ny försäljningsförordning — var det verkligen icke genom vänstern, som frågan då drevs fram till en lösning, utan genom högernykterhetsvännerna. Lösningen blev sådan, som vi på Smålandsbänken och andra högernykterhetsvänner i åratal kämpat för. Hade vi icke fått frågan löst då, tror jag icke, att vi sedermera skulle fått en ur nykterhetssynpunkt så pass god lösning, som vi då verkligen fingo. Nu ligger frågan för nykterhetsvännerna mycket sämre, än den gjorde förut. Nykterhetsvännerna hava icke fått det stöd från vänsterpartierna, som de trott sig kunna få och som förespeglats dem vid alla möjliga valtillfällen. Jag har icke, såsom herr Carl Gustaf Ekman tycktes vilja säga, talat om högern eller om högerns ställning, utan vad jag åsyftade var, att vänstern ändrat politik i nykterhetsfrågan och att nykterhetsvännerna icke längre hava det stöd hos vänsterpartierna, som de förut haft och som de på grund av vallöftena från det hållet borde kunna påräkna. Men däremot vågar jag påstå, att vi nykterhetsvänner på högersidan bibehållit vår ställning fullkomligt lika nykterhetsvänlig som förut.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Wijk: Herr talman! Jag förstår mycket väl herr Ekmans och herr Nilsons ställning i denna fråga. När man i likhet med dem strävar efter att genom restriktioner närma sig totalförbudet, är naturligtvis varje ökning av den tillgängliga spritkvantiteten, varje ökad tilldelning, av ondo och blir av dem bekämpad. Men om man å andra sidan håller före, att det nuvarande tillståndet, sådant det utvecklat sig under dessa krigsrestriktionsår, med alla dess oefterrättligheter och olagligheter, icke med någon framgång kan bekämpas utan en samtidig ökad tilldelning av sprit, så är läget ganska annorlunda. Då är läget nämligen sådant, att det för närvarande föreligger en brist på brännvin i Sverige, en brist, som med all säkerhet icke kommer att kunna utfyllas genom bränning av lantbruksprodukter. Vi äro då i den situationen, som redan förut framhållits, att vi ha att välja mellan att tillgodogöra oss denna omdebatterade inhemska produkt eller att gå till utlandet och importera. Liksom flera föregående talare kan jag i den ställningen icke riktigt förstå den tvekan, som här på olika håll gjort sig gällande.

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

Det har av en föregående talare gjorts gällande, att det här skulle bli fråga om alldeles orimligt stora kvantiteter, mycket större än behovet. Det beror på en missuppfattning. Det mesta man kan räkna med är den avkastning, som kan komma icke endast av de nu färdiga fabrikerna utan även av dem, som för närvarande äro under byggnad. Den tredje kategorien, de planerade fabrikerna, tror jag icke att man för närvarande behöver räkna med. Räknar man alltså med de två första grupperna, skulle de giva 20 miljoner liter 95-procentig sprit, motsvarande ungefär 45 miljoner liter sprit av vanligt brännvins styrka. Men härav kan endast en del användas till brännvin. Vid den s. k. fraktioneringen, som sulfitspriten underkastas, beräknas den till brännvin användbara delen motsvara ungefär 20 procent av hela kvantiteten. Det är således högt räknat ungefär 10 miljoner liter brännvin, som under ett år skulle kunna beräknas från denna produktion. Jag skulle kunna förstå representanternas för den nuvarande skånska brännvinsbränningen ängslan, om det vore ett permament, för obegränsad framtid gällande beslut, som vi nu gå att fatta, men det är icke så, utan det är bara fråga om att besluta att under cirka ett år, då i alla fall den skånska brännvinsbränningen icke kan fylla den förefintliga bristen, använda den inhemska tillgång, som sulfitspriten lämnar, och att under denna tid göra en utredning i fråga om brännvinsförsäljningsförordningen, som kan föreligga färdig nästa år, och som då möjliggör för riksdagen att återigen fatta ståndpunkt i denna fråga. All ängslan från den sidan tror jag därför vara alldeles överflödig.

Till slut har från ett par håll framhållits den hälsofara, som kunde vara förenad med förtärandet av denna produkt. Det är rätt betecknande, att betänkligheter i detta avseende framställts dels från representanter för den skånska brännvinsbränningen, dels från längst gående nykterhetshåll, där man icke tvekar att förorda de längst gående restriktioner utan att rygga för konsekvensen att stora delar av landets befolkning övergå till förtäring av de mest hälsovådliga surrogat. Jag tror, att alla, som i detta avseende, äro ängsliga för sulfitspritens användning, kunna vara fullkomligt lugna. Redan nu har erfarenheten givit vid handen, att någon fara icke föreligger, och vi kunna vara förvissade om, att Kungl. Maj:t icke kommer att medgiva någon försäljning av denna vara, förrän Kungl. Maj:t fullkomligt övertygat sig om, att någon fara icke föreligger.

Under sådana förhållanden och på de grunder jag anfört, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Den siste ärade talaren gjorde gällande, att det skulle hava varit betänkligt, om det varit fråga om ett permanent tillstånd, men att det nu endast är fråga om en tidsbegränsad tillåtelse. Jag skall be att få fråga den ärade talaren: Betraktar icke herr Wijk denna tillåtelse såsom en första tillåtelse, på vilken sedermera skulle följa flera? Jag är övertygad om, att han måste svara ja. Men vad är det då för

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

skillnad i det väsentliga mellan det förslag, som nu föreligger, och om det vore fråga om ett permanent tillstånd?

Herr Wijk sade också, att de, som stå på den ståndpunkten, att de nuvarande oefterrättlighetsförhållandena måste botas genom tilldelning av större spritmängd, icke böra hava några betänkligheter emot denna sak. Ja, men det är en ytterst underlig uppfattning, den, att tilldelning av ökade spritmängder skulle komma att förhindra den lönnbränning och de oefterrättlighetsförhållanden, som nu förefinnas. Det förhåller sig visserligen så, herr Wijk, att det enligt uppgift finnes 800,000 motböcker utlämnade, men det finnes också 300,000 från köperätt avstängda personer. De avstängda äro väl de, som verkligen lönnbränna. Det är väl bland dessa man får söka dem, som nu göra sig skyldiga till lagbrott. Huru dessa 300,000 avstängda skulle komma att få anledning att upphöra med sin lagstridiga hantering, därför att de övriga skulle tilldelas större spritmängder, är för mig fullkomligt obegripligt. Redan nu betrakta de i flertalet fall avstängningen för sitt vidkommande som en orättvis åtgärd. De anse i regel, att de äro ungefär lika skötsamma som de 800,000, och de förstå icke, varför man för dem vidtagit en sådan avstängning. Kommer nu därtill att de övriga få ökade spritransoner, så komma dessa 300,000 avstängda förvisso att känna sig äga en slags moralisk rätt att själva få tillverka eller köpa sprit vid sidan av lagen. Ökad tilldelning kommer sålunda, så vitt jag förstår, att ytterligare stimulera det intresse, som siktar till lönnbränning och lönnförsäljning och till att på sidan om lagen förskaffa sig dessa varor. Vad betyder under sådana förhallanden resonemanget om ökad tilldelning åt dem, som redan hava motböcker.

Jag ber vidare att få säga till den bevillningsutskottets taleman, som nu står mitt framför mig här, att om man bestrider, att det här gäller att med rusdryckshanteringen förena ett nytt privatekonomiskt intresse och ett sadant av betydande art, om, säger jag, verkligen bevillningsutskottet står på den ståndpunkten, då fattas förutsättningarna för en saklig diskussion på detta område.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i förevarande del samt vidare på antagande av motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på godkännande av utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilson, Karl August*, begärde votering i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § i bevillningsutskottets i betänkande nr 34 bil. A intagna förordningsförslag, röstar

Ja;

Förordningsförslag rörande försäljning av odenaturerad sulfitsprit. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 43.

Övriga delar av det under behandling varande förordningsförslaget.

Godkändes.

Det i bilagan B intagna förordningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 23, med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Det vilande grundlagsändringsförslaget antogs.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Norge avslutad konvention rörande flyttlapparnas rätt till renbetning;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbetning;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 65 och 67 §§ utsökningslagen och lag om ändrad lydelse av 30 § konkurslagen; samt

nr 25, i anledning av väckt motion angående avlösning av kyrkojordar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Då tiden nu var tämligen långt framskriden, beslöts på hemställan av herr talmannen att återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 227, av herr *Olsson, Oscar*, om utbytande av en förste postexpeditörsbefattning mot en aktuarietjänst för handhavandet av generalpoststyrelsens bibliotek;

nr 228, av herr *Pålsson*, angående avlöningen för vissa vid statens järnvägar anställda maskinister;

nr 229, av herr *Hedenlund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gemensamt lönesystem samt lönereglering för kommunikationsverken; och

nr 230, av herr *Hedenlund*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckt motion om upphävande av det s. k. bostadsbandet i fråga om valbarhet till andra kammaren;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag om vissa, för ernående av jämkningar i fördelningen av den kommunala skattebördan erforderliga ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 3, 7 och 12 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande i visst avseende rörande utförsel till Finland av viss mängd affinerat socker; samt

nr 38, i anledning av väckt motion om beskattning av offentliga nöjestillställningar;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående ersättning till vaktmästaren C. Andersson för mistade avlöningsförmåner på grund av olycksfall; samt

nr 44, i anledning av väckt motion om beredande av fast anställning eller vissa med sådan anställning förbundna förmåner åt personer, som äro hos riksdagens verk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsatta med städnings- och rengöringsarbete;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i tiden för återbetalning av ett aktiebolaget svenska linberedningssällskapet tilldelat lån ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte jämte i ämnet väckta motioner;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till undervisning i trädgårdsskötsel;

nr 72, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av åtgärder till upphjälpande av fisket i de svenska huvudfloderna;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig tomtdel i Marstrand; och

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig tomt i Marstrand; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning beträffande åtgärder för skapande av förbättrade kommunikationer med Tärna socken och Vilhelmina sockens fjällbygd.

Kammaren åtskildes kl. 4,12 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.